

Saimaan ammattikorkeakoulu
Liiketalous Lappeenranta
Kansainvälinen kauppa
Venäjän kaupan suuntautumisvaihtoehto

Erika Uronen

RAJAMUODOLLISUUDET - HAASTE TAVARODEN MAAHANTUONNILLE VENÄJÄLLE

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

Erika Uronen

Rajamuodollisuudet – haaste tavaroiden maahantuonnille Venäjälle

56 sivua, 1 liite

Saimaan ammattikorkeakoulu

Liiketalous Lappeenranta

Kansainvälinen kauppa

Venäjän kauppa

Opinnäytetyö 2012

Ohjaaja: Koulutuspäällikkö Sari Jokimies

Tämä opinnäytetyö on tehty toimeksiantona suomalaiselle vientiyritykselle X. Opinnäytetyön aiheena on selvittää, miten yritykset sekä muut tahot ovat kohdanneet Venäjän tullin rajamuodollisuuksien ongelmat. Työ selvittää myös, mitä kaikkia asiakirjoja vievä yritys tarvitsee tuonnissa Venäjälle, ja mihin ratkaisuihin yritykset ovat päätyneet ongelmatilanteissa.

Tutkimus koostuu kahdesta osasta, joista ensimmäinen käsittelee kirjallisista lähteistä sekä elektronisista lähteistä hankittua tietoa. Venäjän lakisäädökset kuitenkin muuttuvat niin nopeaa vauhtia, että esimerkiksi vuonna 2010 kirjoitetut teokset sisältävät jo vanhentunutta tietoa. Toinen osa koostuu empiirisestä osiosta.

Teoreettinen osuus on jaettu neljään eri osioon. Ensimmäisessä osassa tarkastellaan Venäjää yleisesti, Venäjän taloutta ja sen ongelmia, kuten korruptiota ja kaksoislaskutusta, sekä Venäjää suomalaisyritysten markkina-alueena. Toisessa osiossa käsitellään logistiikan käsitteitä, tavoitteita sekä kuljetuksista yleisesti Venäjälle. Kolmannessa osiossa tutustutaan laajasti Venäjän tullilainsäädäntöön ja tulliympäristöön, sekä viimeisessä osiossa sertifiointiasioihin ja tuonnissa tarvittaviin asiakirjoihin. Empiirisessä osiossa oli tarkoituksena selvittää yritysten kohtaamia ongelmia sekä kertoa Venäjän-kaupan asiantuntijoiden tietoja rajamuodollisuuksista ja sen ongelmista.

Näiden haastattelujen sekä teorian pohjalta etsitään kehitysehdotuksia viennin tuomiin ongelmakohtiin, jotka käsitellään viimeisessä kappaleessa.

Suurimpina ongelmina vientiyritys pitää Venäjän tullin, ja siihen liittyvät sertifikaattiasiakirjoja, tullinimikkeitä sekä tullin virkavaltaisuutta ja hitautta. Ehdotuksina työ esittää tullibrokerin tai huolitsijan käyttämistä, jatkuvaa tilanteen seuranta ja ennakointia. Opinnäytetyön kehitysehdotuksia voidaan soveltaa myös kaikkiin muihin suomalaisyrityksiin, jotka painivat Venäjän tullista aiheutuvien vaikeuksien kanssa.

Asiasanat: Venäjä, Venäjän tulli, sertifiointi, viennin haasteet

ABSTRACT

Erika Uronen

Customs Formalities – Challenge to the Import of Goods to Russia

56 pages, 1 appendice

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Faculty of Business Administration

Degree Program in International Business

Specialization in Russian Trade

Bachelor's Thesis 2012

Instructor: Sari Jokimies, Manager of Education Programme

This thesis was commissioned by a Finnish case export company X. The main purpose of this study was to define the most significant problems that Finnish companies and organizations face in the export clearance on the Russian border. The purpose is also to define which documentation an exporting company needs when importing to Russia, and what solutions companies have found when dealing with a problematic situation at the Russian customs.

The research consists of two parts; the first part discusses theoretical information gathered through a literature review and from Internet sources. Because Russian legislation keeps changing very rapidly, some of the literature is outdated.

The theoretical background of the thesis is divided into four parts. The first part discusses the financial situation in Russia, and its problems such as corruption and double invoicing. The second part is about logistics and transportation to Russia. The third part discusses customs and import to Russia. The last part discusses certification and introduces all the certificates needed in export clearance between Russia and Finland.

The empirical part includes interviews with personnel from export companies and specialists of Russian trade. Based on the interviews and theoretical considerations, the last part of the thesis introduces some development proposals.

The case company's main problems concern the Russian customs, certificates needed on the border, customs tariff heading, and bureaucracy and slowness at the customs. It is suggested that companies could hire a customs broker or a forwarder, and continuously monitor the current and future developments in the operational environment. All these development proposals can be adapted to all Finnish companies which confront problems with the Russian customs.

Keywords: Russia, Russian customs, certification, challenges in export

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
1.1	Aihepiiri	6
1.2	Tutkimusongelmat	6
1.3	Tutkimusmenetelmät.....	7
1.4	Työn rakenne.....	7
2	VENÄJÄ MARKKINA-ALUEENA	8
2.1	Venäjä.....	8
2.2	Venäjän taloudesta	9
2.3	Suomen ja Venäjän välinen kauppa	10
2.4	Venäjä – suomalaisyritysten perinteinen markkina-alue	12
2.4.1	SWOT-analyysi	12
2.4.2	Vahvuudet Venäjän markkinoilla	12
2.4.3	Heikkoudet Venäjän markkinoilla	13
2.4.4	Mahdollisuudet Venäjän markkinoilla	13
2.4.5	Uhat Venäjän markkinoilla.....	14
2.4.6	Johtopäätökset.....	15
2.5	Venäjä on markkinatalous.....	16
2.6	Korruptio ja byrokratia yritystoiminnan ongelmana	17
2.7	Kaksoislaskutus	17
2.8	WTO-jäsenyys ja sen vaikutukset.....	18
3	LOGISTIikka	20
3.1	Logistiikan käsite	20
3.2	Toimitusketjun hallinta (SCM)	21
3.3	Logistiikan tavoitteet	21
3.4	Kuljetukset Venäjälle.....	22
4	MAAHANTUONNIN PROSESSI JA VIENTI VENÄJÄLLE	22
4.1	Vienti Venäjälle	22
4.2	TIR-passitusjärjestelmä	23
4.3	Tuonti Venäjälle	25
4.3.1	Tullausympäristö	25
4.3.2	Tullimenettely Suomen ja Venäjän välillä	26
4.3.3	Venäjän tullilaitos	26

4.4	Tullauksen järjestäminen Venäjällä	27
4.4.1	Tullilainsäädäntö	28
4.4.2	Ulkomaankaupan sääntely	29
4.5	pakolliset tullausasiakirjat	29
5	SERTIFIONTI	34
5.1	Mitä on sertifiointi?	34
5.2	Venäjän sertifiointijärjestelmät	35
5.3	Pakollinen sertifiointi Venäjällä	36
5.4	Asiakirjatyypit sertifiointimenetelmässä.....	37
5.4.1	Asiakirjan haltija ja hakija	37
5.4.2	Milloin asiakirjoja tarvitaan?	38
5.5	Sertifikaattiasiakirjat Venäjällä	38
5.5.1	GOST R –vastaavuussertifikaatti	38
5.5.2	GOST R vastaavuusvakuutus	39
5.5.3	Teknisen määräyksen mukainen vastaavuussertifikaatti & vastaavuusvakuutus	40
5.5.4	Vapautuskirje	42
6	EMPIIRINEN TUTKIMUS.....	42
6.1	Tutkimusmenetelmien valinta	43
6.2	Haastattelukysymykset	43
6.3	Haastattelujen analyysi	52
7	YHTEENVETO	53

Lähteet

Liitteet

1 JOHDANTO

1.1 Aihepiiri

Suomesta katsottuna Venäjä on markkina-alue, joka on suuri, potentiaalinen, kasvava, sekä varsin läheinen. Se on yksi Suomen suurimmista kauppakumppaneista. Suuret tavaravirrat johtavatkin usein myös laittomuuksien lisääntymisiin sekä ongelmiin vieraan maan tullin kanssa.

Opinnäytetyö käsittelee rajamuodollisuuksia tavaroiden maahantuonnin hidasteena Venäjälle. Se on valittu tutkimuksen aiheeksi sen mielenkiintoisuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi.

Aiheen ajankohtaisuutta lisää myös Venäjän liittyminen WTO:hon kesäkuussa 2012. Työssä tutkitaan myös seuraamuksia ja tuonnin helpottumista Venäjän tultua WTO:n jäseneksi.

1.2 Tutkimusongelmat

Tämän opinnäytetyön päätutkimusongelma on:

Mitä haasteita yritykset kohtaavat viedessään tavaroita Venäjälle?

Jotta aihetta voidaan tutkia paremmin, tutkimukseen on asetettu myös kaksi alaongelmaa. Vastauksen saaminen alaongelmiin auttaa myös pääongelman tutkimisessa. Alaongelmat ovat seuraavat:

Mitä mahdollisia ongelmia tulee Venäjän tullin kanssa?

Milloin pakollisia asiakirjoja tarvitaan Venäjälle tuonnissa, ja missä tilanteissa niitä ei vaadita?

Opinnäytetyö on hyödyllinen Venäjälle vieville yrityksille. Tarkoituksena ei ole antaa valmista vastausta tai toimintamallia, vaan kertoa realistisesti ongelmasta ja osittain sen mahdollisista seuraamuksista.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksessa on teoriaosio, jossa kerrotaan yleisesti Venäjän tullista sekä selvitetään rajamuodollisuuksia ja siihen tarvittavia asiakirjoja eri lähteitä ja esimerkkejä hyväksikäyttäen. Työssä on empiirinen osuus, ja tutkimukseen valittiin haastattelumenetelmä, koska sitä kautta päästiin parhaiten tutustumaan ja paneutumaan tutkimusongelmiin.

Empiirisessä osuudessa käytän kvalitatiivista tutkimusta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto on verbaalista tai kuvallista. Aineiston keruu, analyysi ja käsittely nivoutuvat tiiviimmin yhteen; siinä ei ole niin selviä, toisistaan erottuvia vaiheita. Aineiston keruumenetelmänä ovat usein teemahaastattelut, vapaa-muotoiset haastattelut, osallistuva havainnointi ja erilaiset dokumentit. Aineiston analyysitavat ovat aineistosidonnaisia, eivät niin sääntöihin sidottavissa. Analyysin arvioitavuus on väljempää. (Jalasoja. 2003.)

1.4 Työn rakenne

Työn rakenne koostuu neljästä osiosta, jotka ovat johdanto, teoriaosuus, empiirinen osuus sekä loppuyhteenveto. Johdannossa lukija tutustutetaan opinnäytetyön aiheeseen sekä tutkimusongelmiin ja -menetelmiin. Siinä kerrotaan, mitä tutkitaan ja miksi. Johdannossa kerrotaan myös käytetystä menetelmästä ja tutkimuksen tavoitteista.

Teoriaosiossa käydään läpi yleisesti Venäjää sekä Venäjän markkina-aluetta ja pohditaan Venäjän tulevaa WTO-jäsenyyttä sekä kerrotaan Venäjän-kaupan ongelmista, kuten korruptiosta ja byrokratiasta Venäjällä. Teoriaosuudessa tutustutaan myös yleisesti logistiikan käsitteeseen, maahantuonnin prosessiin Venäjälle sekä sertifiointiasioihin.

Empiirisessä osiossa käydään läpi haastatteluista saatuja mietteitä ja kokemuksia Venäjän-kaupan ammattilaisilta. Haastattelukohteita ovat muun muassa kotimaiset, Venäjälle kuljetuksia hoitavat yritykset, venäläiset kuljetusyritykset, venäläinen tullibroker-yritys ja suomalaiset alan asiantuntijat.

Loppuyhteenvedossa pohditaan tutkimuksessa selvinneitä asioita ja tehdään niistä päätelmiä.

2 VENÄJÄ MARKKINA-ALUEENA

Tämä kappale kertoo lyhyesti Venäjästä sekä sen taloudesta, sekä Suomen ja Venäjän välisistä kauppasuhteista.

2.1 Venäjä

Venäjä on maailman suurin valtio, jolla on pinta-alaa yli 17 miljoonaa neliökilometriä. Venäjän federaatio levittäytyy yhdeksälle eri aikavyöhykkeelle. Venäjällä on maailman suurimmat metsävarat. Maalla on yhteys kolmelle eri valtamerelle, Tyynelle valtamerelle, Atlantille ja Pohjoiselle jäämerelle, ja Venäjän kalastuslaivat saavat suuren osan maailman kalasaaliista. Venäjän alueella 10 % on maailman viljelykelpoisesta maasta. Maalla on tuhansia jokia ja sisäalueiden vesistöjä, minkä ansiosta siellä on yhdet maailman suurimmista pintavesivarannoista. Tärkein on maailman kuudenneksi suurin järvi Baikajärvi, joka sisältää viidesosan maailman makeista pintavesistä. Venäjän alueella on maailman runsaimmat luonnonvarat, joihin tärkeimpinä kuuluu maakaasu, raakaöljy, puu, hiili ja mineraalit. (Tiri 2011,12-13.)

Asukkaita Venäjällä on vähän vajaa 143 miljoonaa, ja se on maailman yhdeksänneksi väkirikkain maa. Naisia on noin 54 %, miehiä 46 %. Pääkieli on venäjä, jota puhuu äidinkielenään noin 130 miljoonaa. Muita eniten puhuttuja kieliä on ukraina, valkovenäjä, armenia, osseetin kieli, saksa, tataari, bashkiiri, sekä suomen sukuiset kielet udmurtti, mari ja ersä. Venäjällä on laskettu olevan yli 160 etnistä ryhmää. Vaikka Venäjän väestö on suhteellisen suuri, on väestötiheys matala valtion pinta-alan vuoksi. Väestötiheys on suurimmillaan Euroopan puolella, lähellä Ural-vuoria sekä Lounais-Siperiassa. Suurimmat kaupungit ovat Moskova 11,5 miljoonalla asukkaalla, Pietari 4,8 miljoonaa, Novosibirsk 1,5 miljoonaa, ja Jekaterinburg 1,4 miljoonaa. Miljoonakaupunkeja on yhteensä 12 kappaletta. (Tiri 2011, 13-15.)

Venäjä on viralliselta nimeltään Venäjän federaatio. Se on liittovaltio, joka muodostuu 83 liittovaltiosubjektista. Liittovaltiosubjekteilla puolestaan on useita hallinnollisia ala-alueita, kuten 21 tasavaltaa, joiden ylin hallinto on presidentillä ja parlamentilla. Venäjällä on 46 oblastia, aluetta tai lääniä, joiden ylin hallintoelin on kuvernööri tai valitut lainsäätäjät, sekä 4 autonomista piiriä, jotka ovat Tshu-

kotkaa lukuun ottamatta aluepiiriensä alaisia, yksi autonominen oblast, Juutalaisten autonominen alue, jossa tosin ei nykyään enää asu juutalaisia sekä kaksi liittokaupunkia, Moskova ja Pietari. Venäjä on semipresidentiaalinen järjestelmä, jossa presidentti on valtionpäämies ja pääministeri on hallituksen johtaja. Presidentti valitaan kuudeksi vuodeksi suoralla kansanäänestyksellä. korkeintaan kahdeksi kaudeksi. Presidentti valitsee ja nimittää pääministerin sekä nimeää hallituksen. Perustuslaki toimii maan ylimpänä asiakirjana sekä yhteiskuntasopimuksena maan kansalaisille. (Tiri 2011, 16-18.)

2.2 Venäjän taloudesta

Venäjän talous on nyt suureksi osaksi jo palautunut maailmalta tulleen rahoitus- ja talouskriisin iskuista. Venäjällä taantuma oli yksi syvimpiä maailmassa, kun BKT tippui päälle kymmenesosan talvesta 2008 kesään 2009. Taantuma vaikutti kokonaisvaltaisesti talouteen, sillä kaikki kysyntäerät, vienti, kulutus ja investoinnit, supistuivat rajusti, ja varastot erittäin paljon. Taantuma tuli pitkin kolmea vaikuttavaa kanavaa, joissa voimakas käänne alaspäin muuttui varsin nopeasti voimakkaaksi nousuksi. (Tiri 2011, 19-20.)

1. Maailmankaupan- ja talouden elpyminen on elvyttänyt Venäjän viennin määrää, esimerkiksi maakaasun hintatason syvä kuoppa on jäänyt taakse.
2. Venäjän talouteen merkittävästi vaikuttavat vientihinnat ovat nousseet roimasti, esimerkiksi vuoden 2009 alun raakaöljyn hinta on kohonnut pohjasta taantumaa edeltänyttä huippua lähenteleviin lukemiin. Samaan suuntaan ovat liikkuneet muut päävientihyödykkeet, kuten polttoöljyn, metallien ja maakaasun hinnat.
3. Kotitalouksien ja yritysten kotimainen pankkiluototus, joka ulkomaisen rahoituksen lamaannuttua oli huomattavasti vähentynyt, on elpynyt kevästä 2010 alkaen, kuten myös yritysten keskinäinen luototus. (Tiri 2011, 20-22.)

Siten Venäjä on selvinnyt syvästä taantumasta helpommalla kuin aiemmin aavisteltiin. Talous alkoi elpyä jo kesällä 2009. Kulutus on vironnut, investoinnit osin, ja varastoja on täytetty. Elpyminen on aika ajoin seisahtanut ja lähtenyt

jälleen liikkeelle. Venäjän BKT:n arvioidaan vuosina 2012 - 2013 jatkuvan melko ripeänä, 4 - 4,5 %:n vuosivauhdilla. (Tiri 2011, 23-24.)

Investoinnit putosivat taantumassa 17 %. Pudotusta syvensi yritysten ulkomaisen ja kotimaisen luotonoton tyrehtyminen, johon yrityksen hakivat vähentämällä kotimaisia pankkivarojaan, pääoman vientiä ja ulkomaisia saataviaan. Investoinnit ovat odotusten mukaisesti toipuneet hitaasti ja notkahdellen; vielä vuoden 2011 ne putosivat laman pohjatasolle, elpyivät keväällä ja supistuivat hie-man taas kesällä. Laite-, kone- ja kuljetusvälineinvestoinnit ovat vironneet, ja rakentaminen virkosi kesällä 2011. Taantumana johdosta Venäjällä on lisätty toimia kotimaisen tuotannon suojaamiseksi, kansainvälisten vertailujen mukaan enemmän kuin muissa maissa. Määräaikaisten tuontitullien korotuksia, joista osaa on jatkettu, on kohdistettu useisiin tuotteisiin. WTO-jäsenyys tulee alentamaan tulleja keskimäärin pari prosenttiyksikköä vaihtelevilla aikatauluilla. Tulevaisuuteen Venäjä kurkottaa useilla teollisuudenaloilla, esimerkiksi lääkkeiden ja elintarvikkeiden sekä terveydenhoitoteknologian tuotannossa. Nämä ovat pitkän ajan ohjelmia, monesti vuoteen 2020 asti asetettuja, ja joihin on asetettu numerotavoitteet kotimaisen tuotannon osuudelle kotimaan kysynnästä. (Tiri 2011, 25-31.)

Venäjä on tehnyt paljon toimia ulkomaisten yritysten houkuttelemiseksi. Jotkut Venäjän alueet ovat järjestäneet muita alueita onnistuneemmin toimintaoloja investoijille. Eräillä aloilla hallitus on myöntänyt tulli- ja veroetuja. Monet yritykset ovat jälleen samankaltaisessa tilanteessa kuin ennen taantumaa, esimerkiksi toiminnan esteet ja sen myötä kasvavat kustannukset voivat olla huomattavia. Markkinat kuitenkin kasvavat nopeasti ja niille päästyä toiminta voi olla varsin kannattavaa länsimaihin verrattuna, ainakin toistaiseksi. (Tiri 2011, 32-35.)

2.3 Suomen ja Venäjän välinen kauppa

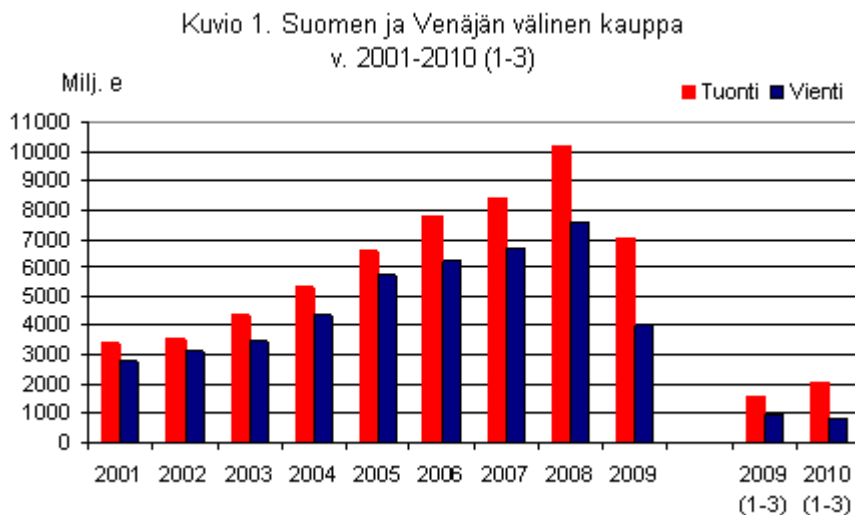
Venäjä on Suomelle strateginen kauppakumppani, ja koko Suomen ulkomaan-kaupassa ykkössijalla. Tuonnissa Venäjä on ensimmäisellä sijalla lähes 18 %:n osuudella ja viennissä kolmannella sijalla heti Ruotsin ja Saksan jälkeen, 9 %:n osuudella. Viimeisten 10 vuoden aika vienti on kasvanut koko ajan, parhaimmillaan yli 30 % vuodessa. Viennin ja tuonnin alentuminen vuonna 2008 - 2010

johtui talouskriisistä, ja vuonna 2009 vienti lähes puolittui edellisvuoden ennätysuuteen viettiin verrattuna. Vuoden 2011 alkupuolella vienti kasvoi 34 % edellisvuoteen verrattuna. Suomen kauppapats Venäjän kanssa on ollut aina Suomelle alijäämäinen. (Tiri 2011, 7.)

Vienti ja tuonti ovat jakautuneet aina melko samalla tavalla. Suomi vie Venäjälle laitteita, koneita, paperia ja teollisuuskemikaaleja. Venäjältä tuodaan polttoainetta, sähköä ja jonkin verran kemikaaleja ja metallia. Investointihyödykkeiden osuus viennistä on pudonnut noin puolella. Vihannesten ja perunoiden vienti on nelinkertaistunut vuodesta 2008 vuoteen 2010. Lääkkeiden ja maitotuotteiden vienti kolminkertaistui. (Tiri 2011, 7.)

Euroopan unioni on Venäjän suurin kauppakumppani, sillä puolet kauppavaihdosta tapahtuu EU-maiden kanssa. Kauko-Itä menee IVY-maiden edelle yli 20 %:n osuudellaan. EU on myös Venäjän suurin tuontialue, tuonnista yli 40 % tulee EU-maista. (Tiri 2011, 8.)

Suomalaisyrittäjillä on mennyt Venäjällä enimmäkseen varsin hyvin. Sekä liike-toiminta Venäjällä että vienti Suomesta Venäjälle ovat kehittyneet positiivisesti, pois lukien vuosi 2009. Keväällä 2011 noin 50 % suomalaisyrityksen vienti kasvoi joko paljon tai jonkin verran. (Tiri 2011, 9.)

Suomen Venäjän kauppa ei ole pelkästään tavaroiden ja palvelujen vientiä, vaan myös etabloitumista lähelle asiakasta ja raaka-aineita. Suomalaisten sijoi-

tukset Venäjälle ovat merkittävät, kun otetaan huomioon suomalaisyritysten ja Suomen BKT:n koon maailman mittakaavassa. Vuonna 2010 Suomi oli sijalla 8 eniten Venäjälle kiinteitä investointeja tekevien maiden listalla. Suomesta tuli silloin suoria sijoituksia yhteensä 389 miljoonaa dollaria. (Tiri 2011, 10-11.)

2.4 Venäjä – suomalaisyritysten perinteinen markkina-alue

Tässä kappaleessa tarkastellaan Venäjää markkina-alueena SWOT-analyysin kautta.

2.4.1 SWOT-analyysi

SWOT-analyysi on yksinkertainen ja yleisesti käytetty liiketoiminnan analysointimenetelmä. Analyysin avulla voidaan selvittää vaivattomasti toiminnan vahvuudet ja heikkoudet sekä tulevaisuuden mahdollisuudet ja uhat. (Entersol Oy 2012.)

2.4.2 Vahvuudet Venäjän markkinoilla

Enemmistö haastatelluista yrityksistä kertoi vahvuuksikseen vahvan osaamisen, ja teknistä sekä teknologiaosaamista painotettiin. Vastaajista kolme kertoi vahvuuksikseen pitkän kokemuksen venäläisestä toimintaympäristöstä. Myös maantieteellinen läheisyys on yritysten mielestä selvä vahvuus. (Tolvanen 2009.)

Kolme vastaajaa korosti brändinsä tunnettuutta ja vahvaa asemaa Venäjällä. ”Pelkästään Venäjän markkinoilla meillä on erittäin tunnetut tuotteet ja firma on erittäin tunnettu ja hyvänmaineinen.” Haastatelluista yrityksistä viiden mielestä vahvuutena on iso ja vahva emoyhtiö. Kolmasosa mainitsee yrityksensä vahvuutena laadukkaat ja kilpailukykyiset länsimaiset tuotteet, joista venäläiset ovat kiinnostuneita. ”Länsimaisuudella on se ominaisarvo, että se on meidän paras kilpailuvaltti.” (Tolvanen 2009.)

Erään haastatellun mielestä yrityksen suurimpia vahvuuksia on se, että yritys on etabloitunut Venäjälle ja on läsnä markkinoilla. Osa yrityksistä myönsi kuitenkin,

että onnekseen yritys oli mukana ajoissa markkinoilla, koska selvää kilpailua ei vielä alkuvaiheessa ollut. (Tolvanen 2009.)

2.4.3 Heikkoudet Venäjän markkinoilla

Kaksi haastateltua kertoi yrityksensä heikkouksiksi liiallisen Venäjä-toiminnan Suomen puolella. Osa haastatelluista taas sanoi heikkouksikseen sen, etteivät he toimi Venäjän markkinoilla. Eräs haastateltu toteaa heikkouksikseen liian varovaisen strategian Venäjän suhteen. (Tolvanen 2009.)

Eräs haastateltu kertoo Venäjän olevan kehittyvä markkina-alue, jossa maan teollisuus kehittyy koko ajan. Yksi ongelma on heikkeneminen paikallisen kilpailun seurauksena. Venäläisiä tuotteita pidetään nykyisin laadukkaina, ja kustannustaso on vielä edullinen länsimaihin verrattuna. Tullimaksut muun muassa nostavat länsimaisten tuotteiden kustannuksia. (Tolvanen 2009.)

Yksi yritys totesi olevansa liian hidas reagoimaan eri asioihin Venäjän markkinoilla. Tämä johtuu yrityksen jäykistä prosesseista. Henkilökuntaa kerrottiin myös olevan liian vähän. Myös kulttuuriosaamisen puute mainittiin heikkoutena.

Muutaman mukaan raaka-aineiden saanti on haasteellista Venäjällä, syyksi mainittiin muun muassa infrastruktuurin vaikea hallittavuus sekä vuodenaikojen vaihtelu. Ongelma on varsinkin metsäteollisuuden alalla. (Tolvanen 2009.)

2.4.4 Mahdollisuudet Venäjän markkinoilla

Enemmistö vastaajista totesi taloudellisen kasvun ja laajan markkina-alueen olevan yksiselitteisesti suurin mahdollisuus Venäjällä. Haastatellut kertovat Venäjällä olevan vielä liiketoiminnallisesti kehittymättömiä markkina-alueita, ja Venäjällä on rajattomat mahdollisuudet. ”Markkinat tulee kasvamaan, maksukykyisiä ja halukkaita asiakkaita tulee lisää.” Myös ympäristöön ja puhtauteen liittyviin asioihin panostetaan Venäjällä huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin. (Tolvanen 2009.)

Eräs haastateltavista totesi, että teollisuuden rakenne monipuolistuu ja tämän seurauksena tavaravirrat tulevat kasvamaan. Tämä taas tulee lisäämään logististen palveluiden kasvua. Henkilöliikenne myös kasvaa nopeamman junayh-

teyden ansioista. Myös keskiluokan elintason nousu luokitellaan mahdollisuudeksi. Venäläiset kuluttajat ovat tällä hetkellä laatumietoisempia, ja se näkyy design-tuotteiden kasvussa. Venäläisillä on tällä hetkellä tarve parantaa omaa elin- ja asumislaatuaan. Yksi haastateltavista painotti pientalorakentamisen kasvua ja sen tarjoamia mahdollisuuksia suunnittelussa. (Tolvanen 2009.)

Eräs yritys kertoi Venäjän talouden olevan tällä hetkellä paremmassa kunnossa toisin kuin Euroopassa, jossa rakentaminen on laskussa. Lisäksi mainittiin, että perinteisillä markkina-alueilla on paremmat mahdollisuudet. (Tolvanen 2009.)

Infrastruktuurin parantaminen on tulevaisuudessa avainasemassa Venäjän markkinoilla. Vastaajat painottivat toiminnan laajentumista Pietarin ja Moskovan alueiden lisäksi myös muille Venäjän talousalueille. (Tolvanen 2009.)

2.4.5 Uhat Venäjän markkinoilla

Aiemmin finanssikriisin kerrottiin olevan suurin uhka Venäjän markkinoilla. Nyt suurimpina uhkina pidetään Venäjän kaupan liittyviä riskejä, joista päällimmäisenä talouden romahtaminen, rahamarkkinoiden epävakaus, protektionismi sekä Venäjän talouden kehityksen kestävyyttä uhkaavat ongelmat, koska Venäjällä ei ole vielä vahvaa ”perustaloutta.” (Tolvanen 2009.)

Epävarmuus on läsnä Venäjän markkinoilla. Uhkia ovat sopimusten pätemättömyys ja ylimääräiset tullimaksut. Uhkana pidetään myös imperialismin ja kansallistunteen kasvua, sekä vallan vertikaalisen toimeenpanon läpivientiä, joka on osaltaan lisännyt byrokratiaa, virkamiesvaltaa ja korruptiota. Yhtenä uhkana pidetään Venäjän oman teollisuuden kasvua, koska se aiheuttaa kilpailua sekä tuotteiden kopiointia. Kaksi haastatelluista mainitsi myös uhaksi ruplan devalvoimisen Venäjällä. Myös maapohjan hinnannousua korostettiin, mikä vaikuttaanee selvästi tuleviin investointeihin. (Tolvanen 2009.)

Venäjän talous hyötyy öljyn korkeasta hinnasta. Suomalaisyrietykset Venäjällä pitävät uhkana myös mahdollisen öljyn hinnan laskua ja siitä aiheutuvaa talouden romahtamista. Öljyn hinta on nyt korkealla, ja Venäjä on ollut ja on taloudellisesti aktiivinen. Myöhemmin investointitahti saattaa laantua. (Tolvanen 2009.)

Taulukko 1 muunnettuna. (Tolvanen 2009.)

<p>Vahvuudet</p> <p>Maantieteellinen läheisyys Tunnettuus Brändin vahva asema Vahva osaaminen Länsimäiset tuotteet Asiakaslähtöisyys</p>	<p>Heikkoudet</p> <p>Kilpailukyvyn heikkeneminen Henkilöstön vaihtuvuus Riittämätön tuotantokapasiteetti Maantieteellinen kattavuus suppea</p>
<p>Mahdollisuudet</p> <p>Ostovoiman kasvu Infrastruktuurin kehittämisen tarve Taloudellinen kasvu Rakentaminen Kehittymättömät markkina-alueet Ympäristöhuolto</p>	<p>Uhat</p> <p>Venäjän teollisuuden kasvu Kilpailu ja kopiointi Protektionismi Hintojen ja palkkojen nousu Talouden romahtaminen Tullimaksut Ammattitaitoisen työvoima puute</p>

2.4.6 Johtopäätökset

Venäjää pidetään nopeasti kehittyvänä ja kasvavana markkina-alueena, jossa kilpailu on vielä useilla aloilla heikkoa. Venäjältä haetaan yleensä kasvua, jota Suomen markkinat eivät pysty tarjoamaan. Myös Venäjällä todettiin olevan yrityksille strategisesti suuri merkitys, vaikka liikevaihto siellä olisi vielä pientä. Maantieteellisen läheisyyden todettiin vaikuttaneen yrityksen päätökseen suuntautua Venäjän markkinoille. Yritykset yrittävät nykyisin kasvattaa liikevaihtoaan Venäjällä sekä rekrytoida lisää henkilökuntaa Venäjän toimintoihin. (Tolvanen 2009.)

On käynyt ilmi, että Venäjällä rekrytointi on vaikeaa. Henkilökunnan vaihtuvuus on suurimmalla osalla yrityksistä ongelmana. Venäläiset työntekijät ovat korkeasti koulutettuja, mutta silti osaavasta työvoimasta on työmarkkinoilla pulaa. Palkkaa pidetään suurimpana vaikuttimena sitouttamiseen. (Tolvanen 2009.)

Venäjän liiketoimintakulttuurissa nähtiin selviä eroja verrattuna suomalaiseen yrityskulttuuriin. Venäjällä työntekijät eivät ota vastuuta samassa määrin kuin Suomessa, ja Venäjällä yritysjohto toimii hyvin usein vastuunkantajana. Jotkut

pitävät Venäjän yrityskulttuuria edelleen byrokraattisena ja korruptoituneena. Osa vastaajista oli myös mieltä, että kun ulkomaiset yritykset tuovat länsimaista näkökulmaa kaupankäyntiin, venäläinen yrityskulttuuri alkaa väistyä. Tutkimuksessa korostetaan myös henkilökohtaisten suhteiden merkitystä Venäjällä. Verkoston luominen on äärimmäisen tärkeää ja palkitsevaa. (Tolvanen 2009.)

2.5 Venäjä on markkinatalous

Viime vuosikymmenen kertyneet vararahastot ja verouudistukset auttoivat Venäjän vuoden 2008 talouskriisin yli. Nyt valtiojohton edessä ovat uudet haasteet, ja tulevan hallitusohjelman täytyy olla uudistushenkinen. Todellinen haaste on priorisoinnissa ja toimeenpanossa. Venäläiselle markkinataloudelle luonteenomaista on se, että:

- suuri osa perustuotannosta on valtionyhtiöillä.
- tuloerot ovat valtavat sekä alueellisesti että sosiaalisesti.
- infrastruktuuri on huonossa kunnossa.
- investointiaste on matala.
- talous on avoin ulkomaankaupalle ja kilpailulle.
- talous hengittää öljyn hinnan tahdissa.
- palvelualat kasvavat kovaa vauhtia.
- yrityksillä on pula avainhenkilöistä.
- palkat nousevat.
- työvoimapula orastaa. (Anttonen 2012, 26-28.)

Venäjän kehitystä on vuosisatojen ajan ohjattu megahankkeilla, jotka heijastelevat maan keskitettyä hallintatapaa, mutta niiden avulla on luotu myös tärkeää infrastruktuuria. (Anttonen 2012, 28.)

Venäjän öljyriippuvuus on valtava riski, mutta siitä irtautuminen ei ole helppoa. Venäjän vienti tulee vielä pitkään koostumaan energiasta ja puolivalmisteista.

Öljy ja kaasu tuovat puolet maan vientituloista ja puolet Venäjän valtion tuloista. Taloutensa avoimuuden puolesta Venäjä on eurooppalainen, sillä viennin osuus Venäjän kansantuotteesta on suunnilleen sama kuin Isossa-Britanniassa tai Ranskassa. Venäjän avoimuus ei tietenkään ole suunniteltua ja johtuu osin öljyn hinnan mukana heiluvasta ruplan kurssista. Kun rupla on kallis, Venäjän teollisuudesta ei ole kilpailemaan muun maailman kanssa. (Anttonen 2012, 29.)

2.6 Korruptio ja byrokratia yritystoiminnan ongelmana

Korruptio ja byrokratia nähdään edelleen ongelmana kaupankäynnissä Venäjän kanssa. Korruptio on toimivallan väärinkäyttöä yksityisen edun tavoitteluun. Monet yritysjohtajat näkevät edelleen korruption olevan suurin ongelma. Vasta korruption jälkeen esiin nousivat mutkikas ja muuttuva verolainsäädäntö, pääoman saantivaikkeudet sekä tehoton viranomaiskoneisto. (Tiri 2011, 132.)

Asiantuntijan mukaan byrokratiasta ja korruptioista selviää parhaiten kunnioittamalla maan lainsäädäntöä ja edistämällä liiketoimintaansa sen mukaisesti, vaikka se olisi vaivalloisempi ja pidempi tie. Byrokratia liittyy lähinnä julkishallinnon hitauteen ja usean portaan järjestelmään, jolloin esimerkiksi suhdeverkostojen hyödyntäminen edesauttaa pääsemään byrokratian yli. On huomioitava, että lahjonta on rikos, ja ensimmäinen kerta ei ole koskaan viimeinen. On suomalaisia yrityksiä, jotka ovat rakentaneet hyvää mainettaan Venäjällä päättämällä, etteivät lähde mukaan korruptioon ja lahjontaan. (Tiri 2011, 132.)

2.7 Kaksoislaskutus

Kaksoislasku on menettely, jossa Suomen tullille esitetään alkuperäiset kauppalaskut ja Venäjän tullille muunneltu kauppalasku. Tällä tavoin verot ja tullin maksava yritys haluaa minimoida maksujen määrän. Toiminnassa ovat osallisina suomalaiset myyjät tai huolitsijat, jotka tekevät toisen laskun. Kaksoislaskutus ei ole Suomessa laitonta toimintaa, ja Venäjän viranomaiset joutuvat selvittämään sen tuomat ongelmat. Suomen on vaikea puuttua tähän tilanteeseen, koska puuttumalla menetettäisiin merkittävä kilpailukykyyn vaikuttava tekijä. Kaksoislaskutus ei ole vain Suomen ja Venäjän välisessä kaupassa käytetty keino, vaan myös muissa maissa kirjoitetaan tarpeen vaatiessa venäläisasiakkaiden mielenmukainen lasku. Kaikkien Venäjän kanssa kauppaa käyvien mai-

den ongelmaan puuttumisen pitäisi olla yhtenäistä ja sopimuksin vahvistettua kilpailukyvyyn suhteellisenä säilyttämiseksi. (Nykänen 2001, 123.)

Venäjän kaupassa on viimeisten vuosien aikana hävinnyt puolet tavaran kaupassa rajalla. Tullihallitus on tilastovertailussaan todennut Venäjän valtion häviävän vuosittain noin 500 miljoonaa euroa kaksoislaskutuksen takia. Vertailut tehtiin Suomen ja Venäjän viranomaisten tuonti- ja vientitilastojen perusteella. Tullihallituksen pääjohtajan Tapani Erlingin mukaan kalliita tavaroita viedään rajan yli väärin dokumentein. Esimerkiksi elektroniikasta saattaa tulla rakennustarvikkeita, ja näin tavaran arvoa alennetaan. (Laurila 2008, 15.)

2.8 WTO-jäsenyys ja sen vaikutukset

Maailman kauppajärjestö WTO hyväksyi Venäjän kauppajärjestön jäseneksi marraskuussa 2011. Jäsenyys astui voimaan kesäkuussa 2012, ja tekninen hyväksyntä muissa jäsenmaissa sujui ongelmitta. Jäsenyys tuo Venäjän sääntöperusteisen järjestelmän osaksi sekä lisää luottamusta. Jäsenyyden ennustetaan olevan merkittävä etu Suomen taloudelle, muun muassa tullimaksut alenevat. Venäjä ei aio ilmoituksensa mukaan nostaa tullitasoa ennen jäsenyyttä. Tällä hetkellä tullitariffien taso on noin 10 %, Venäjä on lupautunut laskemaan sen noin 7,8 %:iin. Siirtymäajat ovat kuitenkin pitkät, keskimäärin viisi vuotta. (Sjöblom 2011.) Jäsenyyden toteutuminen edistää myös EU:n ja Venäjän perussopimuksen uusimisneuvottelujen luoden pohjaa mahdolliselle vapaakauppajärjestelylle. Venäjän jäsenyys WTO:ssa alentaa eräitä tullitariffeja ja sitoo maan sääntöpohjaiseen kauppajärjestelyyn. (Ahonen 2011, 9.)

Vallan vaihdon Venäjällä ei uskota vaikuttavan, ja suomalaisyritysten toimintaedellytysten ei uskota muuttuvan. Enemmän merkittävää on artikkelin mukaan se, miten Putin itse presidenttinä uudistuu. Mihinkään mullistuksiin asiantuntijat eivät usko. Suuri kysymys on, pystyykö Venäjä uudistumaan. Uudistus edellyttäisi kovaa poliittista päättäväisyyttä. (Martikainen 2012.)

Putinin aiemman presidentinkauden aikana yksi tärkeimmistä päämääristä oli pitää strategiset alat edes jonkinlaisessa valtionkontrollissa. WTO:n jäsenyyden vuoksi liberalisoiminen saattaa olla kuitenkin välttämätöntä. Strategisista aloista keskeisin, energiasektori, on myös Suomen kannalta erittäin keskeinen, sillä Fortum on sijoittanut Venäjälle miljardeja euroja. Venäjän uskotaan edistävän ulkomaisten energiayritysten toimintaedellytyksiä, sillä ulkomailta Venäjää kohti tuleva paine on kova. (Martikainen 2012.)

Muilta aloilta laivanrakennuksessa ja meriteollisuudessa odotetaan kasvua WTO:n ansiosta. Suomalaiselle telakkateollisuudelle ja sen alihankinnalle tämä on merkittävä mahdollisuus, myös teknologia- ja rahoitusaloilla tulee olemaan paljon uusia mahdollisuuksia. Mahdollisuuksia tarjoavat myös ympäristöinvestoinnit ja tienrakennukseen käytettävät varat. (Martikainen 2012.)

WTO:n ansiosta pk-yritysten kasvu Venäjälle tulee olemaan voimakasta, se muodostaa Venäjälle aivan uudenlaisen voimatekijän. Suomalaiset pk-yritykset suuntautuvat Venäjälle muun muassa Pietarin lähelle rakennettavan teollisuuspuiston kautta. Venäjän pk-maailmasta löytyy kumppanuuksia. (Martikainen 2012.)

Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubb luettelee kolme faktaa Venäjän liittymisestä WTO:hon:

1. Prosessi on kestänyt odottamattoman kauan, 18 vuotta.
2. Suuret hyödyt Suomelle ja muille maille, esimerkiksi tuontitullit laskevat, kaupanesteet vähenevät. Kauppaa on helpompi tehdä, koska äkkinäisiä yllätyksiä ei enää tule niin paljon, ja riidat vienti- ja tuontitulleista vähenevät.
3. Stubb kehottaa suomalaisia lähtemään Venäjälle tekemään kauppaa, koska jo tällä hetkellä Venäjän-kauppa työllistää noin 50 000 suomalaista ja noin 600 eri yrityksessä. (Kivilaakso 2012.)

Tommi Kivilaakso tullihallituksesta paneutuu hallintokäytäntöihin Venäjän rajalla. Nämä käytännöt ovat aiheuttaneet paljon kysymyksiä. Toimijat kokivat tul-

leensa huonosti kohdelluiksi Venäjän tullin kanssa. Nyt Venäjän tullin odotetaan noudattavan paremmin yhteisiä sopimuksia. Uusia asetuksia on muun muassa parempi asiakkaiden informointi, ja jotta asiakkaat voivat ennakoida tapahtumia paremmin. (Kivilaakso 2012.)

Aiemmin Venäjällä on ollut myös tapana siirtää tullitoimipaikkoja paikasta toiseen. WTO tuo tähän kohtaan selvän ohjeen ja säännön. Tullitoimipaikkavalvontapistettä ei saa siirtää ilmoittamatta siitä ennenaikaisesti, eikä tällainen toiminta saa tapahtua vastoin asiakkaan ja kaupan intressejä, vaan sen pitää tukea sitä. (Kivilaakso 2012.)

Tullausarvokysymykset ovat myös olleet pinnalla. Venäjän tulli perustelee väärinkäytöstä kaksoislaskutuksella ja rikollisuudella, ja tämä on syynä korotettuihin tullihintoihin. Nyt jäsenyyden myötä Venäjä on sitoutunut enemmän kauppalamuhinnoitteluun. (Kivilaakso 2012.)

3 LOGISTIIKKA

Luvussa käydään lyhyesti läpi logistiikan käsitettä ja prosessia, sekä kerrotaan kuljetuksista Suomesta Venäjälle.

3.1 Logistiikan käsite

Tuotantoon tarvittavien raaka-aineiden ja osien hankintaa sekä valmistuksen ohjausta, lopputuotteiden myyntipalvelua, jakelua (varastointi sekä kuljetus) ja myynnin jälkeistä palveluiden tuottamista kutsutaan logistiikaksi (Karrus 2003, 11 – 28). Logistiikka-termi on erittäin laaja-alainen käsite. Yhteinen konsensus on näiden kaikkien asioiden läpivienti ja johtaminen niin, että palvelujen tuottajien ja asiakkaiden näkökulmasta lopputulos on mahdollisimman hyvä ja edullinen, eli molemmat osapuolet olisivat mahdollisimman tyytyväisiä. Logistiikassa on tärkeää tarkastella koko prosessia aina loppuasiakkaalle saakka. Tätä kutsutaan toimitusketjun hallinnaksi. (Christopher 1988, 3-8.)

Yritysten on erotuttava kehittyneillä markkinoilla ja logistiikka on yksi alue, jonka avulla eroa toiseen voidaan kasvattaa. Tämän sektorin kuluja pienentämällä ja tehostamalla toimintaa saavutetaan asiakastyytyväisyyttä. Kierron nopeuttami-

nen ja toimitusaikojen lyhentäminen ovat tekijöitä, joilla saavutetaan kustannussäästöjä. (Christopher 1998, 9-13.)

Logistiikka on tiivistäen tavaravirran ja siihen liittyvän raha- ja tietovirran

-suunnittelua eli ohjaamista, tilausten käsittelyä, hankintaa, myyntiä, taloushallintoa, tilausten valvontaa, muutos- ja tapahtumatietojen välittämistä sekä

-toteuttamista eli tavarankäsittelyä, varastoimista, tehdastyötä, kuljettamista, asiakirjojen tuottamista, laskuttamista, saatavien valvontaa ja maksujen suorittamista. (Sakki 1991, 51.)

3.2 Toimitusketjun hallinta (SCM)

Toimitusketjun hallinta (SCM, Supply Chain Management) tarkoittaa koko lisäarvoketjun hallintaa valmistajasta ja toimittajasta aina asiakkaaseen ja jälleenmyyjään saakka. Toimitusketjun hallinnalla on kolme päätavoitetta: varastojen pienentäminen, toimintojen nopeutus reaaliaikaisten tietojen vaihtamisen avulla sekä myynnin lisääminen toteuttamalla entistä tehokkaammin asiakkaiden vaatimuksia. (Christopher 1998, 215 – 220.)

3.3 Logistiikan tavoitteet

Logistiikan tavoitteena on ollut aiemmin pelkkä kustannustehokkuus. Nykyään kustannusten rinnalle on tullut asiakaspalvelun ja läpimenoaikojen kehittämisen tarpeet. Kustannukset ja hinta ovat edelleen tärkeitä kilpailutekijöitä, mutta myös toimitusaikoihin kiinnitetään paljon huomiota. (Sakki 2003, 25.)

Toimitusaikojen lyhentäminen nostaa reagoimis- ja jakelunopeutta ja varmistaa toimituksen saapumisen sovittuna aikana. Asiakaspalvelun korottaminen on nykyään varsin tärkeä kilpailukykyyn vaikuttava asia. Logistiikan kehittäminen on ennen kaikkea yhteistyön kehittämistä yrityksen sisällä sekä tavarantoimittajien ja asiakkaiden kanssa. Välillä yhteistyö kohdistuu pelkästään peräkkäisten logistiikkatoimintojen hiomiseen. Joskus taas koko tavaravirran kulkua muutetaan radikaalisti purkamalla ketjusta päällekkäisyyksiä. Logistisissa prosesseis-

sa on aina suuri potentiaali parantaa työn ja pääoman tuottavuutta. (Christopher 1998, 13 - 20.)

Logistiikan päätavoitteet voidaan tiivistää kahteen pääkohtaan. Ulkoisen eli palvelutehokkuuden tarkoituksena on jatkuva toiminnan parantaminen niin, että asiakkaille tarjotaan entistä enemmän ratkaisuja kuljetusmuotoihin pelkkien tavaroiden asemasta. Toinen pääkohta on sisäinen eli kustannustehokkuus. Siinä pyritään pienentämään varastoja ja ottamaan erityistä huomiota tavaroiden turhaan käsittelyyn, toimintavarmuutta kuitenkin vaarantamatta. (Sakki 2003, 24 – 25.)

3.4 Kuljetukset Venäjälle

Liikenne Suomen ja Venäjän välillä on kiihtynyt vuosi vuodelta. Suurimmaksi osaksi kasvu on johtunut transit-liikenteestä, joka kulkee Suomen kautta Venäjälle. Varsinkin arvokasta tavaraa kuljettava ajoneuvoliikenne suosii tätä reittiä mieluummin kuin vaikka Baltian läpi kulkevaa reittiä. Suomesta on lyhyet välimatkat Pietariin ja Moskovaan, lisäksi nämä reitit ovat turvallisempia Baltian reittiä. Myös teiden hyvä kunto on etu reittiä harkittaessa. Suomen raja on myös raja EU:n ja Venäjän välillä. Suomen puolella rajanylitysmuodollisuudet hoituvat varsin joutuisasti, ja käytössä on myös monia rajanylityspaikkoja. (Alho 2012, 56.)

4 MAAHANTUONNIN PROSESSI JA VIENTI VENÄJÄLLE

Tässä kappaleessa esitellään lyhyesti suora vientiprosessi, esitetään tulli ja sen toimintatavat sekä kerrotaan kaikista pakollisista tullausasiakirjoista.

4.1 Vienti Venäjälle

Viennillä tarkoitetaan EU:n alueella vapaassa liikkeessä olevien tavaroiden vientiä niin sanottuihin kolmansiiin maihin, EU-maiden ulkopuolelle. Yleensä vienti on lopullista eli tavaroita ei tuoda takaisin EU:n alueelle. Vienti saattaa olla myös väliaikaista, esimerkiksi jos tavaroita viedään näyttelyä varten. Väliaikaisessa menettelyssä tavarat on tarkoitus tuoda käytön jälkeen samassa kunnossa takaisin EU:hun. (Alho, Kekki, Kairo 2010, 5.)

Joidenkin tavaroiden vientiä on rajoitettu tai niiden vienti on kielletty kokonaan. Tällaisia rajoituksia ovat muun muassa aseiden, ampumatarvikkeiden, kulttuurisineiden, kaksikäyttötuotteiden ja otsonia tuhoavien aineiden vienti. Suomessa vientirajoituksia valvoo tulli, mutta niitä hallinnoivat muun muassa ulkoministeriö, sisäministeriö ja Museovirasto. Jos vietävä tavara on vientirajoituksen alainen, viejän on haettava vientilupaa kyseisestä rajoitusta hallinnoivalta viranomaiselta. Luvan numero on merkittävä vienti-ilmoituksen lisätietokohtaan. Lisäksi se on esitettävä menettelyyn asettamisvaiheessa, mikäli niin vaaditaan. (Kairo 2010, 5 – 6.)

Suoralla vientimenettelyllä tarkoitetaan sitä, että vientitavaran lähtö- ja poistumispaikka sijaitsee samassa EU-valtiossa. Menettelyprosessi on yksinkertaistettuna seuraavanlainen:

1. Viejä lähettää Tulliin hyvissä ajoin sähköisen vienti-ilmoituksen ennen vientilähetyksen lähtöä.
2. Tullin tietojärjestelmästä tulee joko hyväksymis- tai hylkäyssanoma.
3. Jos vienti-ilmoitus on virheetön ja se on hyväksytty, tätä sanomaa seuraa luovutussanoma, jonka liitteenä ovat luovutus päätös ja viennin saateasiakirja EAD. Tähän lomakkeeseen on merkitty MRN-numero, joka yksilöi ilmoituksen Tullin tietojärjestelmässä.
4. MRN-numero on esitettävä poistumispaikalla yhdessä vietävien tavaroiden kanssa.
5. Poistumispaikan tulliviranomainen vahvistaa suoraan tietojärjestelmään tavaroiden poistumisen.
6. Poistumisvahvistetun luovutus päätöksen avulla viejä voi osoittaa viennin arvolisättömyyden. (Tiri 2010, 12.)

4.2 TIR-passitusjärjestelmä

Rajanylittävää maantieliikennettä varten on luotu TIR Carnet –järjestelmä kansainvälisten kuljetusten nopeuttamiseksi ja tullimuodollisuuksien helpottamiseksi. Järjestelmä perustuu tulliyhteisöön vuodelta 1975, ja sen on käytännössä järjestänyt kansainvälinen maantiekuljetusliitto IRU. TIR Carnetia käytettäessä lähtömaan tulliviranomaiset sinetöivät ajoneuvon, jolloin ajoneuvo pää-

see seuraavilta rajantarkastusasemilta eteenpäin ilman tarkastusmuodollisuuksia. Perillä sinetit poistetaan paikallisten tulliviranomaisten valvonnassa. Suomessa TIR Carneteja välittävät Logistiikka SKAL ry ja Suomen Kuljetus, jonka kautta kuljetusyrietykset voivat halutessaan hakeutua TIR-järjestelmään. Järjestelmä perustuu viidelle perusedellytykselle, joiden tarkoituksena on varmistaa tavaroiden mahdollisimman keskeytyksetön liikkuminen kuljetusreittejä pitkin samalla, kun kauttakulkumaiden tulliviranomaisille tarjotaan maksimaaliset turvatakuut. Perusedellytykset ovat:

1. Tavarointa pitää kuljettaa määräysten mukaisesti varmennetuissa ja varustelluissa konteissa ja ajoneuvoissa.
2. Riskinalaiset verot ja tullit tulee kattaa koko matkan ajaksi kansainvälisesti voimassa olevalla takauksella. IRU:n maksimitakaus tavarasta kannettavista maksuista ja veroista on tällä hetkellä 60 000 euroa per TIR Carnet.
3. Tavaroiden vakuus- ja passitusasiakirjana tulee käyttää kansainvälisesti hyväksyttyä TIR Carnetia, joka on otettu käyttöön lähtömaassa. Sen pitää toimia myös valvonta-asiakirjana sekä lähtö-, kauttakulku- että määrämaissa.
4. Lähtömaassa sovelletut tullin valvontatoimenpiteet tulee hyväksyä myös kauttakulku- ja määrämaissa.
5. TIR-käyttäjät sekä takaajayhdistykset tulee ennaltahyväksyä menettelyyn piiriin. (Kairo 2010.)

Sähköinen TIR-imloitus on pakollinen EU:n alueella tapahtuvissa kuljetuksissa, ja se on annettava ennen TIR Carnetin ja muiden vientiasiakirjojen esittämistä lähtötullitoimipaikassa. Tietojen tallentaminen on täysin asiakkaan vastuulla, Tulli ei tallenna tietoja järjestelmään. TIR Carnetin haltija eli kuljetusliike on vastuussa ilmoituksen tietojen oikeellisuudesta sekä siitä, että haltija itse tai hänen asiamiehensä on antanut tiedot sähköiseen passitusjärjestelmään. Passitusta ei oteta käsiteltäväksi lähtötullitoimipaikassa, jos ilmoitusta ei ole etukäteen annettu sähköisesti. Lähtötullipaikassa sähköisen ilmoituksen viitenumero esitetään yhdessä paperisen TIR Carnetin ja tavaroiden kanssa. Tämän jälkeen TIR-passitus luovutetaan menettelyyn. (Kairo 2010, 15 - 16.)

4.3 Tuonti Venäjälle

Vuoden 2011 ensimmäisen 11 kuukauden aikana tuonti Venäjälle kasvoi 35 % verrattuna edellisvuoden vastaavaan kauteen. Arvoltaan tuonti oli 235,9 miljardia dollaria. Kaupanvaihto EU:n ja Venäjän välillä kasvoi tammikuun ja syyskuun aikana 27 %. Kauppataseen epätasapaino Venäjän ja EU:n välillä oli 67,3 miljardia euroa. (Venäjän Ääni 2011.)

4.3.1 Tullausympäristö

Uudet Venäjän tullausnimikkeet antavat täydellisemmän ja yksityiskohtaisemman säännösten tavaroiden maahantuontiin Venäjälle kuin aikaisemmat tullaus säännöt. Se tuo Venäjän tullilainsäädännön lähemmäs kansainvälistä tullilainsäädäntöä. Alla on muutamia myönteisiä muutoksia:

- Tullinimikkeiden määrä on vähentynyt 4000:sta noin 100:aan.
- Tullauksessa vaadittavat asiakirjat on nyt tarkkaan määritelty ja ovat näin yhdenmukaiset tullausmenettelyjen kanssa.
- Tullaukseen käytettävä aika on vähentynyt 10 päivästä 3 päivään.
- Maahantuoja voi nyt valita tullauspaikan, jossa tullaus suoritetaan. Se voi olla rajalla tai tavarantoimituspaikassa.
- Uusi tullikoodi mahdollistaa etukäteistullauksen ennen tavarantoimitusta määränpaikkaansa.
- Elektroninen tullausilmoitus ja muut asiakirjat voidaan välittää välittömästi, kun tavara on lähetetty tai tavara on kuljetettavana tullitarkastuksessa Venäjällä. Tämä kaikki yksinkertaistaa tavaroiden purkamisprosessia ja poistaa tarpeen asettaa tavarat tullivarastoon. (Alho 2012, 57.)

Koska Venäjän aikoo tehdä maahantuonnin läpinäkyvämmäksi, Venäjän tulliviranomaiset ovat vahvistaneet tullauskontrollia ja samalla yksinkertaistaneet tullauskäytäntöjä. Esimerkiksi kun Venäjä alensi teknisten laitteiden tullimaksuja havaittiin niin sanotun harmaan tuonnin vähentymistä. Sitten vuoden 2006 huhtikuun lähes 630 tavaraluokkaa on voitu tuoda tullitta Venäjälle. Sen tuloksena koneiden ja laitteiden tuonti on kasvanut nopeammin kuin muiden tavaroiden tuonti. (Alho 2012, 57.)

4.3.2 Tullimenettely Suomen ja Venäjän välillä

Tullimuodollisuuksien byrokratia ja varsinkin Venäjän tullin viivästyttävä vaikutus kuljetuksiin on varsin tärkeä selvittää liiketoimintaa ajateltaessa. Liikenteen merkittävän kasvun seurauksena ovat Suomen ja Venäjän välisessä tullissa raskaan ajoneuvoliikenteen jonot ajoittain venähtäneet useiden vuorokausien pituisiksi. Tämä on seurausta erilaisista byrokraattisista toimenpiteistä. Kuljetusten toimitusaikojen hallittavuus muuttuu näin erittäin vaikeaksi ja kuljetusketjun suunnitellut läpimenoajat vaarantuvat. Tulliviranomaiset ovat yrittäneet helpottaa tilannetta vähentämällä tullikäytäntöjen byrokratiaa. Byrokraattisuuden keventäminen koskee lähinnä Venäjän tullin viranomaisia. Venäjän puolella vientiasiakirjoja esitetään rekalla kuljetettaessa kymmeniä kertoja enemmän kuin Suomen puolella. Eräs kuljetusten nopeuttamisyritys on vakituiselle raskaalla liikenteelle suunnattu vihreä linja. Vihreän linjan käyttöä pitää aina anoa tulliviranomaiselta. Lupa myönnetään luotettavalle Venäjän liiketoimintoja harjoittavalle taholle, joka toimii säännöllisesti Venäjän suuntaan ja joka käyttää samaa kuljetusyhtiötä ja huolitsijaa. (Granholm 2006, 10 – 12.)

4.3.3 Venäjän tullilaitos

Venäjän tulliliittoon kuuluvat Venäjä, Valko-Venäjä ja Kazakstan. Federatiivisen tullilaitoksen, FTS:n, tehtäviä ovat tullimaksujen ja tulliverojen kerääminen, tullausten ja tullitarkastusten tekeminen, ulkomaankaupan toimijoiden informointi ja konsultointi sekä yhteistyö ulkomaan edustustojen, muiden federaation viranomaisten, keskuspankin ja muiden organisaatioiden kanssa. Tullilaitos myös kehittää jatkuvasti tullausmenetelmiään. Se pyrkii lisäämään tietotekniikan hyväksikäyttöä, esimerkiksi sähköistä ilmoittamista kaavaillaan pakolliseksi vuodesta 2014 alkaen. (Alho 2012, 58.)

Venäjän tullilaitokset:

-Keski-Venäjän tullihallinto, Moskova

- Luoteis-Venäjän tullihallinto, Pietari
- Eteläinen tullihallinto, Donin Rostov
- Volgan alueen tullihallinto, Nizhnyi Novgorod
- Uralin tullihallinto, Jekaterinburg
- Siperian tullihallinto, Novosibirsk
- Kaukoidän tullihallinto, Vladivostok
- Pohjois-Kaukasian tullihallinto (Alho 2012, 58-59.)

Tulliliiton jäsenmaille kehitetään yhteistä tulli-ilmoituslomaketta sekä kaavallaan ennakoilmoittamista. Venäjän ja Suomen väliselle rajalle rakennetaan 11 - 13 kappaletta tullilogistista terminaalia (TLT). (Alho 2012, 58.)

4.4 Tullauksen järjestäminen Venäjällä

Tullauksen voi hoitaa joko deklarantti tai tullibroker.

Deklarantti on venäläinen henkilö, joka on solminut ulkomaalaiskauppasopimuksen ja jonka nimissä tai valtuutuksella sopimus on solmittu. Deklarantilla on oikeus:

- tarkastaa ja mitata tullattavat tavarat, myös ennen tulli-ilmoituksen tekoa
- ottaa tullin luvalla kokeita ja näytteitä
- olla läsnä tullitarkastuksessa, jos tullattavalle tavaralle tehdään kokeita tai siitä otetaan näytteitä
- tutustua koe- ja testaustuloksiin
- asiakirjojen esittäminen sähköisesti
- hyödyntää muita tullilain edellyttämiä oikeuksia (Hautala 2004.)

Deklarantilla on velvollisuus:

-jättää tullilmoitus ja esittää tarpeelliset asiakirjat ja tiedot

-esittää tullattavat tavaran tullin vaatimuksesta

-maksaa tullimaksut tai turvata niiden maksu tullilain 3. isan edellyttämällä tavalla (Hautala 2004.)

Uusi laki ei enää edellytä deklarantilta kuormaustoitien suorittamista tulliselvityksen aikana. (Hautala 2004.)

Tullibroker on venäläinen juridinen henkilö, joka on rekisteröitynyt tullibrokerrekisteriin. Tullibrokerin tehtävät ovat:

-suorittaa omissa nimissään mitä tahansa tulliselvitystoimintoja

-hoitaa muita tullitoimeen kuuluvia välitystoimia edustamansa henkilön kustannuksella ja toimeksiannosta

-suorittaa kaikki velvollisuudet ja kantaa vastuun ikään kuin kuljettaisi itse tavaroita. (Hautala 2004.)

Deklarantti toimii yleensä tavaran vastaanottajana, kun taas tullibroker on tehtävään erikoistunut tullihuolitsija.

4.4.1 Tullilainsäädäntö

Tulliliitolla on pyrkimyksenä yhtenäistää tullinimikkeistö ja tullitariffit kansainvälisen järjestelmän mukaisiksi. WTO-jäsenyys edellyttää tullitariffien harmonisointia – harmonisointi kuuden (6) ensimmäisen numeron tarkkuudella. Uusi tariffi on astunut voimaan 1.1.2012. Yhteisen tullitariffin pääasiallisena tarkoituksena on tullimaksujen yhdenmukaistaminen. Kolme tulliliiton jäsenvaltiota noudattaa omaa kansallista lainsäädäntöä, tulliliiton Komission sääntöjä, tulliliiton tullikodeksia sekä tulliliiton jäsenmaiden kansainvälisiä sopimuksia. Muutoksia lainsäädäntöön on tullut jonkin verran, ja ne koskevat kaikkia Venäjän kanssa kauppaa käyviä sekä tavaraa kuljettavia toimijoita. (Alho 2012, 60.)

4.4.2 Ulkomaankaupan sääntely

Tulliliitossa ovat voimassa yhteiset säännöt ulkomaankaupan sääntelystä. Laadittuna on muun muassa yhteinen luettelo tavaroista, jotka ovat kiellettyjä tai joiden viennissä tai tuonnissa on rajoituksia tulliliiton jäsenmaiden tai kolmansien maiden välillä. Esimerkiksi on määritelty tuotteet, joiden siirto tullin rajan yli on kielletty. Näitä tuotteita ovat muun muassa otsonikerrosta tuhoavat aineet, kasvinsuojeluaineet, joiden kuljetus on kielletty, aseet ja ammukset sekä vaaralliset jätteet. (Alho 2010, 16.)

4.5 Pakolliset tullausasiakirjat

1. Kauppasopimus

Kauppasopimuksella ehkäistään sopimusriskejä, ja tarvittavat seikat otetaan huomioon jo sopimusneuvottelujen alkuvaiheessa. Hyvällä sopimuskäytännöllä on mahdollista ohjata kutakin käsillä olevaa toimintakokonaisuutta alusta loppuun. Hyvä sopimus on avain kaupan onnistumiseen ja sillä varmistetaan liikesuhteiden toimivuus. Tämän vuoksi sopimustoiminnan on oltava oleellinen osa yrityksen laatujärjestelmää. Tämä vaatimus korostuu niissä yrityksissä, jotka käyvät ulkomaankauppaa eri oikeuskulttuurissa toimivien sopimuskumppaneiden kanssa. (Kekki 2010, 29.)

Venäjän-kaupassa kirjallisilla sopimuksilla on aivan keskeinen merkitys, koska Venäjän siviililain pääsäännön mukaan yhtiöiden välillä vain kirjalliset sopimukset ovat päteviä. Venäjän lainsäädännön mukaan ilman asianmukaista kirjallista kauppasopimusta tehty ulkomaankauppatransaktio on pätemätön. Näin ollen ulkomaisen sopimuskumppanin vaatimus kirjallisesta, yksityiskohtaisesta sopimuksesta ei ole mikään kynnyksikysymys venäläiselle sopimuskumppanille. (Kekki 2010, 29)

Hyvän sopimuksen tunnusmerkit lähtökohtaisesti Venäjän-kaupassa ovat samat kuin missä tahansa ulkomaankauppaa koskevassa sopimuksessa. Sopimus on hyvä laatia aina kirjallisesti ja niin yksityiskohtaisesti, että se estää useimmat riitaisuudet. Sopimukseen on syytä kirjata, mikä on sopimuksen ala, eli mitä sopimukseen sisältyy ja mitä ei. Toimittajan ja tilaajan suhteet on syytä määritellä

lä tyhjentävästi ja selvästi. Maksuehdoista sopiminen ja kauppahinta on luonnollisesti yksi tärkeimmistä sopimuskohdista. 100 %:n ennakkomaksu on turvaavin vaihtoehto. Toimitusehto- ja aika tulee sopia selvästi ja tulee huolehtia siitä, että tavarakaupassa on tarvittaessa viitattu asianmukaisesti esimerkiksi Incoterms-ehtoihin. Sopimukseen sisältyy aina riski sopimusrikkomuksista ja tämän vuoksi on aina sovittava sopimusrikkomuksen seuraamuksista. (Kekki 2010, 29-30.)

Riitojen ratkaisutavat on aina syytä kirjata omana osanaan sopimukseen. Usein mallisopimuksissa on ainoastaan riitojen ratkaisusta todettu, että riidat ratkaistaan Venäjän federaation lain mukaisesti vastaajan sijaintipaikan alioikeudessa. Tällainen lauseke on yleensä täysin sopimaton ulkomaiselle sopimuskumppanille. (Kekki 2010, 30.)

2. Kauppalasku

Kauppalaskulta vaaditaan muutamia muotoseikkoja, vaikka sille ei ole annettu mitään erityisiä määrämuotoja. Sen tekee aina viejä/myyjä. Lasku on kirjoitettava myyjän viralliselle paperille tieto- tai kirjoituskoneella. Käsinkirjoitettuja laskuja ei hyväksytä. Suomen tullille lasku on tehtävä suomeksi tai englanniksi. Venäjän tullille on varmintaa laatia venäjänkielinen lasku. Näin kannattaa tehdä kaksikielinen laskuversio, joka kelpaa molemmille tulliviranomaisille. Kauppalaskussa on oltava vähintään seuraavat tiedot, jotka pohjautuvat myyjän ja ostajan väliseen kauppasopimukseen:

- Myyjän/viejän täydellinen nimi ja osoite
- Ostajan täydellinen nimi ja osoite
- Laskun numero ja päiväys
- Toimituslauseke (Incoterms 2010)
- Maksuehto
- Omistusoikeuden siirtymisen määrittäminen
- Toimitustapa
- Tavarankäsitelmä
- Tullitariffinimike (miehellään 10-numeroinen)
- Tavarakollien kulumäärä, merkit, numerot ja laji
- Brutto- ja nettopainot tullinimikkeittäin ja tavaralajeittain

- Tavarán hintatiedot
- Määrämaa ja alkuperämaa
- Rahdin ja vakuutuksen hinta
- Myyjän/viejän allekirjoitus
- Leima (Kekki 2010, 31.)

3. Proformalasku

Proformalasku voi korvata kauppalaskun, kun kyse on ei-kaupallisesta viennistä, tuotteen korjauksesta tai jalostuksesta, osa- tai jälkitoimituksesta, jolloin laskutus tapahtuu erikseen varsinaisella kauppalaskulla. Proformalasku on sisällöltään kauppalaskun kaltainen. (Kekki 2010, 31.)

4. Pakkauslista

Venäjälle viedessä kauppalaskun liitteenä on oltava pakkauslista, joka toimitetaan kuljetuksen/tavarán mukana. Pakkauslistan tekee viejä/myyjä. Asiakirja toimitetaan tullausta varten, ja sen tarkoituksena on helpottaa määrätullissa venäläisen tullitarkastajan työtä tavarán fyysisessä tarkastuksessa. Lista on pääasiassa venäjäksi. Asiakirjassa on oltava seuraavat tiedot:

- Myyjän nimi ja osoite
- Ostajan nimi ja osoite
- Huolitsija nimi ja osoite
- Laskun numero ja päiväys
- Tavarán/tuotteen kappalemäärä
- Netto- ja bruttopainot
- Tavaroiden tilavuus
- Korkeus, pituus, leveys (Kekki 2010, 31-32.)

5. Tulli-ilmoitus

Venäjän tullille tekee vienti-ilmoituksen se osapuoli, joka kauppasopimuksen toimitusehtojen mukaisesti on velvoitettu tähän. Ilmoituksen antajan on oltava venäläinen ostajayritys, huolitsija tai maahantuoja. Ilmoitus annetaan venäjäksi venäjänkielisellä tulli-ilmoituksella, josta käytetään lyhennettä GTD. Se on täsmälleen samanlainen kuin eurooppalainen SAD-lomake. Lomake esitetään muiden tuontiasiakirjojen kanssa tulliviranomaiselle tullauksen yhteydessä. (Kekki 2010, 32.)

6. Tullausarvoilmoitus

Ilmoituksella vahvistetaan Venäjälle tuotavan tavarän arvo. Sen täyttää venäjäksi venäläinen huolitsija tai maahantuoja. Tuotavalle tavaralle on maahan-tuonnin yhteydessä määritettävä tullausarvo. Tämän perusteella lasketaan tullimaksu ja muut tullauksen yhteydessä suoritettavat maksut. Tullausarvo mää- räytyy pääasiassa tuotavan tavarän kauppahinnasta, johon lisätään ne kustan- nukset jotka, ovat syntyneet maarajalle, satamaan tai lentokentälle saavuttua. Tullausarvoa laskettaessa otetaan esimerkiksi pakkauksen hinta huomioon. Tullausarvoilmoitukseen on liitettävä seuraavat asiakirjat:

-Tuojan viralliset asiakirjat

-Sopimus ja siihen liittyvät asiakirjat

-Lasku ja maksukuitit tai proformalasku

-Rahti- ja vakuutuspaperit toimitusehdon mukaisesti

-Rahtilasku

-Pakkauslistat

-Vientimaan tullausilmoitus

-Tuontilupa, jos tavara sen tarvitsee

-Alkuperätodistus, laatusertifikaatti, vastaavuussertifikaatti (vain pakollinen).

(Kekki 2010, 32-33.)

7. Alkuperätodistus

Tavaran alkuperä on selvitettävä tullille alkuperäistodistuksella, mikäli sille halutaan tullissa suosituimmuuskohtelu. Tätä tarkoitusta varten myyjän on hankittava tavaralle alkuperätodistus. Venäjän lainsäädännössä ei mainita, että alkuperäistodistus olisi pakollinen. Ilman sitä Venäjän tullilla on oikeus periä kaksinkertainen tullimaksu. Lisäksi tullilla on oikeus vaatia alkuperätodistusta vahvistaakseen tavaran, jos maahantuoja haluaa käyttää tullietuutta hyväkseen, tavaralle on asetettu tuontirajoituksia tai tavara voi kansainvälisten sopimusten mukaan aiheuttaa vaaraa ympäristölle, terveydelle, yhteiskuntajärjestykselle, venäläisten kuluttajien oikeuksille, valtion turvallisuudelle tms. (Kekki 2010, 33.)

Alkuperätodistus on esitettävä tullille alkuperäisenä tai varmennettuna kopiona. Se on oltava virheetön eikä se saa sisältää korjauksia. Venäjän tullilla on oikeus käännätyä toimitus rajalta takaisin, tai määrätoimituspaikka voi jättää tuotteen tullaamatta, jos alkuperätodistuksen aitoutta epäillään. (Kekki 2010,33.)

Todistuksena käytetään yleensä alueellisista kauppakamareista saatavaa EU-alkuperätodistuslomaketta. Lomakkeen täyttää hakija ja sen vahvistaa kauppakamarin valtuuttama henkilö allekirjoituksellaan ja kauppakamarin leimalla. Tavaran valmistusmaa on ehdottomasti mainittava lomakkeessa. (Kekki 2010, 33.)

8. Tuontipassi

Venäläisen tuojan on jokaista tuontitoimitusta varten tehtävä oman pankkinsa kanssa tuontipassi. Ilman tätä passia tavaraa ei voi tuoda Venäjälle. Tuontipassin avulla Venäjän valtio suorittaa niin sanottua valuuttavalvontaa. Passiin merkitään tarvittavat tiedot tarvittavista valuuttaoperaatioista myyjän ja ostajan välillä. Omalta osaltaan Venäjän tulli toimii myös valuuttakontrolliagenttina. Tuontipassin anomista varten tuojan on täytettävä kaksi tuontipassilomaketta ja esitettävä kaksi asiakirjaa pankille, tuontipassin pohjana oleva sopimuksen varmennettu kopio venäjäksi, ja toisekseen varmennetut lupakopiot. Tullille on esitettävä tuontipassin kopio, jossa on pankin valtuuttaman henkilön allekirjoitus ja pankin leima. (Kekki 2010, 34.)

9. Rahtikirja

Rahtikirjan täyttäminen on viejän velvollisuus. Kaikilla kuljetusmuodoilla on omat rahtikirjansa, ja useista on myös Suomessa saatavana venäjäksiäinen versio. Maantiekuljetuksissa käytetään pääasiassa kansainvälistä CMR-rahtikirjaa ja rautatiekuljetuksissa Venäjän ja Suomen rautatieyhdyshyöliikenne-rahtikirjaa. Viejän kannattaa ottaa selvää esimerkiksi venäläiseltä ostajaosapuolelta, mitä vaatimuksia Venäjän viranomaiset asettavat rahtikirjassa esitettäville tiedoille. (Kekki 2010, 34.)

10. Tavarakohtaisten vaatimusten mukaiset asiakirjat

Nämä asiakirjat ovat pääasiallisesti tuotekohtaisia sertifikaatteja, lupia tai lausuntoja, joista kerrotaan tarkemmin tämän opinnäytetyön sertifiointiosassa. (Kekki 2010, 34.)

5 SERTIFIONTI

Tässä kappaleessa kerrotaan yleisesti sertifioinnista sekä luetellaan kaikki pakolliset sertifiointiasiakirjat, jotka tulee esittää Venäjän tullissa.

5.1 Mitä on sertifiointi?

Sertifiointi on menettely, jolla kolmas osapuoli antaa kirjallisen varmuksen siitä, että tuote, prosessi tai palvelu on määriteltyjen vaatimusten mukainen. Vaatimusten tulee olla julkisia vaatimuksia, kuten normeja ja/tai standardeja. (Kekki 2010, 36.) Sertifiointi eli viranomaistarkastus ja hyväksyntä on eräs toiminnan muoto, joka kuuluu Venäjän ulkomaankaupan säätelyyn. Se kohdistuu tavaran ominaisuuksiin. Tavarat voidaan lainsäädännön mukaan jakaa pakollisiin sertifioitaviin ja ei-pakollisiin sertifioitaviin tavaroihin. Tuotteiden lakisääteisen sertifioinnin tarkoituksena on suojata ympäristöä ja kuluttajaa. Suurin osa Venäjälle tuotavista tavaroista kuuluu pakolliseen sertifioitavaan ryhmään. (Azeem 1999, 115.)

Sertifikaatti on asiakirja, jolla osoitetaan tuotteen, prosessin tai palvelun vaatimustenmukaisuus. Venäjällä on useita, käyttötavoiltaan erityyppisiä sertifikaat-

teja, ja niistä yleisempiä ovat GOST R –vastaavuussertifikaatti, GOST R –vastaavuusvakuutus, tuoterekisteröinti, Rostekhnadzorin käyttö lupa ja teknisten määräysten mukainen vastaavuussertifikaatti paloturvaominaisuuksista eli paloturvsertifikaatti. (Kekki 2010, 36.)

Akkreditointi on pätevyyden toteamista. Se on kansallisiin tai kansainvälisiin kriteereihin perustuva menettelytapa, jonka avulla testaus-, tarkastus-, ja sertifiointilaitosten pätevyys ja sen antamien tutkimustodistusten ja sertifikaattien oikeellisuus voidaan luotettavasti todeta. Laitoksien pitää jatkuvasti pystyä osoittamaan toimintansa luotettavuus ja pätevyys akkreditointielimelle. (Kekki 2010, 36.)

Harmonisointi on eri yhteisöjen ja maiden testaus-, tarkastus- ja sertifiointitulosten sekä vaatimustenmukaisuuden arviointien vastavuoroinen hyväksyntä ja tunnustaminen. (Kekki 2010, 36.)

Tullinimike eli TN VED –nimikkeistä on ulkomaankaupassa käytettävä 10-numeroinen tuotekoodi, joka perustuu kansainväliseen HS-tuoteluokitteluun (Harmonisoitu kauppatavaran kuvaus- ja kooditusjärjestelmä). Asiakkaan käyttämän tullinimikkeen perusteella selvitetään tuotteen sertifiointitarve. (Kekki 2010, 36.)

5.2 Venäjän sertifiointijärjestelmät

Tällä hetkellä Venäjällä on 16 pakollisen ja yli 100 vapaaehtoisen sertifiointijärjestelmää, jotka asettavat vaatimuksia tuotteiden sertifiointeille. Sertifiointivaatimukset kohdistuvat joko tuotteen eri ominaisuuksiin, erityyppisiin tuotteisiin tai erilaisiin käyttökohteisiin. Pakollisten sertifiointijärjestelmiä ovat muun muassa seuraavat:

-Rosstandartin vastaavuussertifiointijärjestelmä, joka koskee tuotteiden mekaanisia ja fysikaalisia ominaisuuksia.

-Rospotrebnadzorin sanitaaris-epidemiologisen valvonnan järjestelmä, joka koskee myös muun muassa hygieenisiä ominaisuuksia, kuten haitta-aineita, melua ja tärinää.

-Rossvyazin tyyppihyväksyntäjärjestelmä koskee tietoliikennelaitteita.

-Goszpozhnadzorin paloturvsertifiointijärjestelmä koskee tiettyjen tuotteiden paloturvaominaisuuksia. Näitä ovat muun muassa paloturvallisuuslaitteet, rakennusmateriaalit, lämmönkehityslaitteet, kylmälaitteet ja kaapelit. (Kekki 2010,39.)

Yhteen sertifiointijärjestelmään saattaa sisältyä useita erilaisia – ja eri tuotetyyppejä koskevia pakollisia sertifikaatteja. Esimerkiksi Rosstandartin järjestelmään kuuluvat GOST R vastaavuussertifikaatti, GOST R vastaavuusvakuutus, tyyppihyväksyntäsertifikaatti mittalaitteille ja GOST R räjähdysuojasertifikaatti. (Kekki 2010, 38 – 39.)

5.3 Pakollinen sertifiointi Venäjällä

Noin 50 % kaikista tuotteista kuuluu pakollisen vaatimustenmukaisuuden vahvistamisen alaisuuteen. Eri tuotteiden sertifiointi voi erota toisistaan hyvin paljon, ja mutkikas järjestelmä aiheuttaa usein suomalaisyrityksille epäselvyyttä ja vaikeuksia. Joillekin tuotteille vaaditaan vain yksi asiakirja (esimerkiksi vastaavuussertifikaatti valaisimille), toisille tuotteille saatetaan vaatia useita eri asiakirjoja (esimerkiksi kotikäyttöön tarkoitetuille kylmälaitteille vaaditaan kolme eri todistusta ja sertifikaattia). Myös käyttötarkoitus voi aiheuttaa muutoksen (vertaa esimerkiksi kotitalouskemikaaleja ja teollisuuskemikaaleja). (Kekki 2010, 40.)

Yksittäisen yrityksen, erityisesti ulkomaisen, on vaikea selvittää, mitä asiakirjoja sen valmistaville tai viemille tuotteille tarvitaan, koska kaikille järjestelmille yhteistä tietokantaa ei ole olemassa. Jokaisella sertifiointijärjestelmällä on omille sertifikaateilleen erillinen lista pakollisen sertifiointin alaisista tuotteista. Tuotteet löytyvät useimmiten listoilta venäläisen OKP-koodin mukaisesti. OKP-koodisto eroaa tullinimikkeistöstä järjestyksensä ja jaottelunsa mukaisesti. (Kekki 2010, 40.)

5.4 Asiakirjatyytit sertifiointimenetelmässä

Useimmista venäläisistä asiakirjoista on olemassa lähetys-/ sopimuskohtainen asiakirja ja tuote-/tai tuoteryhmäkohtainen asiakirja. Lähetyskohtainen/sopimuskohtainen on vain yhtä lähetystä tai sopimusta koskeva eli vain tietyille määrälle ja tietyille tuotteille tarkoitettu asiakirja. Tuotekohtainen/tuoteryhmäkohtainen asiakirja sopii parhaiten yrityksille jotka vievät jatkuvasti tavaraa Venäjälle. Sillä voi viedä rajoittamattoman määrän ja rajoittamattomia kertoja samantyyppisiä tuotteita, jotka on valmistettu sertifikaatin voimassaoloaikana. (Alho 2010, 40.)

Asiakirjoja haettaessa kannattaa ottaa huomioon vuosittainen viennin määrä sekä rakenne ja tehdä sen perusteella päätös, mitä asiakirjatyyppiä sertifiointissa on järkevintä käyttää. Tuotekohtaisten asiakirjojen pisin voimassaoloaika vaihtelee eri asiakirjojen välillä, mutta yleisesti ne myönnetään 3 – 5 vuodeksi. Tuoterekisteröintien osalta voimassaoloaikaa ei määritellä erikseen, vaan ne ovat voimassa niin kauan kuin tuotteita maahantuodaan Venäjälle. Lähetys- ja sopimuskohtaiset asiakirjat perustuvat useimmiten asiakkaan toimittamien teknisten tuotetietojen arviointiin sekä tuotteiden testaukseen. Tuotekohtainen prosessi koostuu pääasiassa tuotteiden testauksesta, teknisten tuotetietojen ja tuotantojärjestelmän arvioinnista sekä kontrollitarkastuksista. (Alho 2010, 40.)

5.4.1 Asiakirjan haltija ja hakija

Edellä mainittujen venäläisten asiakirjojen hakijana voi toimia ulkomainen tai venäläinen valmistaja, ulkomainen viejä, venäläinen maahantuoja tai jokin muu osapuoli, esimerkiksi konsultti. Ulkomaiselle valmistajalle on kuitenkin suositeltavaa hankkia tuotekohtainen asiakirja omiin nimiinsä (nimi on mainittu asiakirjassa sekä tuotteen valmistajana että asiakirjan haltijana). Jos yrityksellä on useita eri venäläisiä asiakkaita, näistä jokainen pystyy käyttämään oikeaksi todistettuja kopioita tuotteiden maahantuontiin ja käyttöön Venäjän markkinoilla. Valmistaja pystyy näin kontrolloimaan, mikä osapuoli tuo maahan sen tuotteita. Jos esimerkiksi venäläinen maahantuoja hakee asiakirjan Venäjältä, niin useimmissa tapauksissa tämä yritys mainitaan asiakirjan haltijaksi. Ulkomainen valmistaja pysyy kuitenkin asiakirjassa tuotteiden valmistajana. Ulkomainen

valmistaja ei voi käyttää tätä asiakirjaa, sillä ulkomainen yritys ei voi tullata tuotteita Venäjälle. Muut venäläiset maahantuojatkaan eivät voi käyttää tätä asiakirjaa, koska kaikkien maahantuojien on haettava omat asiakirjansa samalle tuotteelle. Tapauksesta riippuen edellä mainittu voi aiheuttaa useita turhia testauksia. Riitatilanteissa ulkomainen valmistaja on heikossa asemassa, jos asiakirja ei ole myönnetty sen nimiin. (Alho 2010, 41.)

5.4.2 Milloin asiakirjoja tarvitaan?

Eri asiakirjoja tarvitaan Venäjällä eri kaupanteon vaiheissa. Asiakirjoja tarvitaan kun, valmistetaan tuotteita Venäjälle, ylitetään Venäjän raja, aloitetaan rakennustöitä, otetaan laitteita käyttöön tai niitä käytetään, myyntineuvotteluissa, mainonnassa sekä markkinoinnissa ja vähittäiskaupassa. (Alho 2010, 42.)

Näiden pakollisten sertifikaattien käyttäminen perustuu siihen, että Venäjän lainsäädäntö vaatii näiden asiakirjojen esittämistä kaupanteon eri vaiheissa. Vapaaehtoisia sertifikaatteja sen sijaan käytetään Venäjän markkinoiden vaatimusten vuoksi, jotta voidaan vakuuttaa paremmin viranomaiset ja asiakkaat siitä, että tuotteet vastaavat Venäjällä voimassa olevia normeja, lakeja ja standardeja. Esimerkiksi myyntineuvottelujen onnistuminen saattaa olla mahdotonta ilman vapaaehtoista sertifikaattia. (Alho 2010, 42.)

5.5 Sertifikaattiasiakirjat Venäjällä

Tässä luvussa tutustutaan tarkemmin GOST R-vastaavuussertifikaattiin, GOST R-vastaavuusvakuutukseen, teknisen määräyksen mukaiseen vastaavuussertifikaattiin & vastaavuusvakuutukseen sekä vapautuskirjeeseen.

5.5.1 GOST R –vastaavuussertifikaatti

GOST R -vastaavuussertifikaatti on yleisin ja tunnetuin venäläisistä asiakirjoista. Sitä tarvitaan sekä tuotteita tullattaessa että käytettäessä, tai myytäessä ja markkinoitaessa Venäjällä. Tämä vastaavuussertifiointijärjestelmä koskee suurta osaa Venäjällä myytävistä ja käytettävistä tuotetyypeistä, kuten elektroniikka, lapsille tarkoitettuja elintarvikkeita ja tekstiilejä sekä leluja, sähkökäyttöisiä ja mekaanisia koneita ja laitteita, osaa rakennus- ja pakkausmateriaaleista ja tek-

nisistä laitteista elintarvike-, kaasu-, öljy-, ja rakennusteollisuuteen sekä muihin teollisuuden aloihin. (Alho 2010, 47.)

GOST R -vastaavuussertifiointijärjestelmään sisältyy sekä pakollinen että vapaaehtoinen vastaavuussertifiointi. Pakolliset sertifikaattituotteet on luetteloitu Venäjän sisäisen tuotekoodin, eli OKP-koodin, mukaisessa järjestyksessä. Myös tullinimikkeet ovat listassa mukana 4 - 10 numeron tarkkuudella. Pakollinen tuotesertifikaatti tulee esittää tulliselvityksen yhteydessä tai sen oikeaksi todistettu kopio. Sertifikaattia tai sen kopiota tarvitaan myös tuotteita maan sisällä myytäessä tai markkinoitaessa. Niille tuotteille, joille ei lainsäädännön mukaisesti vaadita pakollista vastaavuussertifikaattia, voidaan myöntää vapaaehtoinen vastaavuussertifikaatti. Näiden sertifikaattien myöntäminen on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana, sillä vapaaehtoisella sertifikaatilla pystytään paremmin vakuuttamaan venäläisille asiakkaille, viranomaisille ja kuluttajille, että tuote vastaa venäläisiä normeja ja standardeja. Jos tuotteelle ei ole olemassa Venäjällä normeja tai standardeja, vapaaehtoinen vastaavuussertifikaatti voidaan myöntää valmistajan haluamien ominaisuuksien perusteella, esimerkiksi tuotteen teknisen tai toiminnallisen ominaisuuksien perusteella. (Alho 2010, 47-48.)

Tätä järjestelmää valvoo Rosstandartin virasto (Venäjän liittovaltion teknisen säätelyn ja metrologian virasto) ja Venäjän tulli. Sertifikaatit myöntävät Rosstandartin akkreditoimat sertifiointilaitokset. Sen myöntäminen toteutetaan seuraten tuotteen teknistä arviointia, jotta taataan tuotteiden vastaavuus Venäjän turvallisuusmääräyksiin. Arviointimenettelyyn saattaa kuulua teknisten asiakirjojen arviointi, näytteenotto, näytteiden analysointi ja testaus akkreditoitussa testauslaboratoriossa ja kontrollikäynnit tuotannossa. (Alho 2010, 48.)

Siinä tapauksessa, että tuotteelle vaaditaan jokin muu venäläinen asiakirja tai joitakin muita venäläisiä asiakirjoja, nämä asiakirjat tulee hankkia ennen vastaavuussertifikaatin myöntämistä. (Alho 2010, 48.)

5.5.2 GOST R-vastaavuusvakuutus

Osa tuotteista on Rosstandartin–vastaavuussertifiointijärjestelmässä rekisteröidyn vastaavuusvakuutuksen alaisia. Tällä venäläinen valmistaja, tuoja tai jälleenmyyjä vakuuttaa, että tuote täyttää Venäjän lainsäädännön vaatimukset.

Vastaavuusvakuutus on yksi pakollisen vastaavuuden vahvistamisen muodoista. GOST R-vastaavuusvakuutuksella on sama lainvoima kuin pakollisella vastaavuussertifikaatilla. Vastaavuusvakuutus tulee esittää tulliselvityksessä ja tuotteita Venäjälle markkinoitaessa, myytäessä ja käytettäessä. GOST R-vastaavuussertifikaatin tavoin GOST R vastaavuusvakuutuksen tarvitsevat tuotteet on luetteloitu Venäjän sisäisen tuotekoodin eli OKP-koodin mukaisessa järjestyksessä. Vastaavuusvakuutus vaaditaan lainsäädännön mukaisesti suurelle osalle kuluttajatuotteista kuten, elintarvikkeille, huonekaluille, kosmetikalle, tekstiileille, puhdistusaineille, taloustavaroille, maaleille, lakoille, lannoitteille, akuille ja pattereille. (Alho 2010, 49.)

Pakollista vastaavuussertifikaattia voi hakea, ja sen haltija voi olla venäläinen tai ulkomainen valmistaja, venäläinen tuoja tai ulkomainen viejä. Vastaavuusvakuutuksen haltija sen sijaan voi olla vain Venäjällä rekisteröity juridinen yritys – joko tuotteen valmistaja, maahantuoja tai jälleenmyyjä. Jos ulkomaisella yrityksellä on Venäjällä rekisteröity tytäryritys, se voi hankkia vastaavuusvakuutuksen omiin nimiinsä, mutta sitä ei voi hankkia ulkomainen emoyritys. Venäläinen valmistaja, jälleenmyyjä tai tuotteen maahantuoja laatii GOST R-vastaavuusvakuutuksen ennalta määrätyn muodon mukaisesti ja allekirjoittaa sen. Vakuutus tulee rekisteröidä Rosstandartin akkreditoimassa sertifiointilaitoksessa. Rekisteröinti perustuu testauslaboratorion tekemiin testausraportteihin, vapaaehtoiseen GOST R-vastaavuussertifikaattiin tai johonkin muuhun asiakirjaan ja hakijan esittämiin teknisiin tuotetietoihin. (Alho 2010, 49-50.)

Ulkomaiselle valmistajalle voidaan myöntää vapaaehtoinen GOST R-vastaavuussertifikaatti, minkä perusteella venäläinen jakelija tai maahantuoja voi helposti hankkia rekisteröidyn vastaavuusvakuutuksen. (Alho 2010, 50.)

5.5.3 Teknisen määräyksen mukainen vastaavuussertifikaatti & vastaavuusvakuutus

Teknisen määräyksen mukainen vastaavuussertifikaatti ja vastaavuusvakuutus ovat tarkoitukseltaan ja käyttötavoiltaan samanlaisia asiakirjoja kuin GOST R-vastaavuussertifikaatti ja –vastaavuusvakuutus. Näitä asiakirjoja tarvitaan sekä tuotteita Venäjälle tullattaessa että niitä siellä käytettäessä, markkinoitaessa tai

myytäessä. Tätä asiakirjaa tarvitaan seuraaville tuotetyypeille: maito ja maitotuotteet, hedelmä- tai vihannesmehut ja ravintorasvat. (Alho 2010, 51.)

Vastaavuussertifiointijärjestelmää valvovat yhdessä Venäjän liittovaltion teknisen säätelyn ja metrologian virasto sekä Venäjän tulli. Pakollista vastaavuussertifikaattia voi hakea ja, sen haltija voi olla ulkomainen tai venäläinen valmistaja, venäläinen tuoja tai ulkomainen viejä. Vastaavuusvakuutuksen haltija sen sijaan voi olla vain Venäjällä rekisteröitynyt juridinen yritys – joko tuotteen valmistaja, jälleenmyyjä tai maahantuojia. Jos ulkomaisella yrityksellä on Venäjällä rekisteröity tytäryritys, tämä voi hankkia vastaavuusvakuutuksen omiin nimiinsä, mutta sitä ei voi hankkia ulkomainen emoyritys. (Alho 2010, 51.)

Vastaavuussertifikaatin myöntäminen toteutetaan seuraamalla tuotteen teknistä arviointia, johon saattaa kuulua teknisten asiakirjojen arvioimista, tuotteen auditointia, näytteenottoa ja kontrollikäyntejä tuotannossa ja näytteiden testausta ja analysointia testauslaboratoriossa. (Alho 2010, 51.)

Ulkomainen valmistaja voi hankkia vastaavuusvakuutuksen kahdella eri tavalla:

-Ulkomaisen valmistajan venäläinen rekisteröity tytäryritys tai venäläinen maahantuojia rekisteröi vastaavuusvakuutuksen ilman vapaaehtoisia vastaavuussertifikaattia (teknisen määräyksen mukainen)

-Ulkomainen valmistaja hankkii ensin vapaaehtoisen (teknisen määräyksen mukainen) vastaavuussertifikaatin ja sen perusteella venäläinen osapuoli, venäläinen rekisteröity tytäryritys tai maahantuojia, rekisteröi vastaavuusvakuutuksen Rosstandartin akkreditoimassa sertifiointilaitoksessa (Suomessa SGS)

- o rekisteröintiin tarvitaan joko valtakirja valmistajalta tai kopio jälleenmyyntisopimuksesta. (Alho 2010, 52.)

Siinä tapauksessa, että tuotteelle tullaan vaatimaan jokin muu venäläinen asiakirja tai asiakirjoja, nämä asiakirjat pitää hakea ennen vastaavuussertifikaatin tai vastaavuusvakuutuksen myöntämistä. (Alho 2010, 52.)

5.5.4 Vapautuskirje

Siinä tapauksessa, jos tuote ei ole pakollisen vastaavuuden vahvistamisen alainen ja tuotteiden valmistaja, eikä viejä tai maahantuoja halua hankkia vapaaehtoista vastaavuussertifikaattia, voidaan tuotteelle hankkia vapautuskirje. Venäjän viranomaisille todistetaan vapautuskirjeellä, että Venäjälle tuotu ja/tai Venäjällä myytävänä oleva tuote ei ole pakollisen vastaavuusvakuutuksen tai vastaavuussertifikaatin alainen. Viranomaiset saattavat myös vaatia vapautuskirjetä myös siinä tapauksessa, että tuotekoodi on epäselvä, joka voi johtua ristiriidasta Venäjän sisäisessä OKP-luokituksessa. (Alho 2010, 53.)

Vapautuskirjeen voi myöntää Rosstandartin akkreditoima laitos niin kutsutuissa selvissä tapauksissa. VNIIS eli Venäjän tieteellinen tutkimusinstituutti sertifioinnin alalla on kuitenkin se vastaavuussertifiointiviranomainen, jonka antama vapautuskirje tai lausunto on kaikkein merkityksellisin. Vapautuskirjeen myöntämiseksi on kolme eri vaihetta. Ensiksi arvioidaan asiakkaan toimittamia teknisiä asiakirjoja eli kopio vientitapahtumaa koskevasta kauppasopimuksesta tai proformalaskusta, tuotteen tekniset tuotetiedot, valokuvat ja etiketit. Sen jälkeen tuote identifioidaan Venäjän sisäisen tuoteluokittelun (OKP) mukaisesti. Tämän jälkeen asiantuntija laatii lausunnon. (Alho 2010, 54.)

6 EMPIIRINEN TUTKIMUS

Empiirisessä tutkimusosiossa käsitellään haastattelujen avulla saatua tutkimusaineistoa. Haastatteluiden tukena ja taustana on toiminut aikaisemmin hankittu teoreettinen viitekehys tutkittavasta aiheesta. Empiirisen tutkimuksen aineistoa on hankittu haastatteleamalla suomalaisia vientiyrityksiä, kolme Venäjän-kaupan asiantuntijaa, venäläisiä yrityksiä sekä venäläistä tullibroker-viranomaista. Haastattelut toteutettiin tapaamisilla ja puhelinhaastatteluilla Helsingissä, Lappeenrannassa ja Pietarissa kesällä ja syksyllä 2012. Haastattelut olivat puoli-

strukturoituja haastatteluja. Kysymykset ovat tarkkoja, avoimia kysymyksiä. Haastattelulomakkeet ovat tämän työn lopussa, liitteinä.

Empiirisen tutkimuksen tavoitteena on vastata tämän opinnäytetyön kolmeen tutkimusongelmaan, jotka ovat:

-Mitä vaikeuksia yritykset kohtaavat viedessään tavaroita Venäjälle?

-Mitä mahdollisia ongelmia tulee Venäjän tullin kanssa?

-Milloin pakollisia asiakirjoja tarvitaan Venäjälle tuonnissa, ja missä tilanteissa niitä ei vaadita?

6.1 Tutkimusmenetelmien valinta

Tutkimuksen menetelmien ja aineiston suunnittelu lähti liikkeelle tutkimuksen tavoitteista. Tarkoituksenmukaisemmaksi katsottiin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiivisella tutkimuksella ei pyritä tekemään tilastollisia yleistyksiä vaan ymmärtämään sekä tulkitsemaan kohteena olevaa ilmiötä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Tutkimusmenetelmän valinta riippuu tutkimuksen tavoitteista ja se koostuu keinoista joilla havaintoja kerätään (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tämän tutkimuksen tavoitteiden kannalta sopivimmaksi nähtiin haastattelumenetelmä.

6.2 Haastattelukysymykset

1. Yritysten ongelmat Venäjän tullin rajamuodollisuuksien kanssa

Vastaajat kertoivat Venäjän tullin rajamuodollisuuksien olevan pääongelma alati muuttuvien säännösten ja vaihtelevuuden vuoksi. Rajamuodollisuuksien virkavaltaisuus ja joskus jopa mielivaltaisuus on merkittävä hidaste ulkomaisten yritysten toimituksille. Joskus esiintyy vaihtelevuutta erilaisten tullauksessa vaadittujen asiakirjojen suhteen. Tullibrokeryrityk-

sen mukaan ongelmia ilmenee varsinkin tullipapereiden täytössä, muun muassa lähettäjän nimien, tullikoodien, venäjänkielisten nimikkeiden ja painon tiedoissa on usein virheitä.

Pitkät odotusajat mainitaan myös ongelmana. Ne pidentävät tavaroiden toimitusaikoja, ja se saattaa aiheuttaa viiveitä loppuasiakkaille tapahtuvissa toimituksissa. Erään kuljetusyrityksen mukaan tämän on suuri kustannustekijä, tosin läpimenoaika on vuosien varrella lyhentynyt huomattavasti (tällä hetkellä kahdesta kuuteen tuntiin), pitkiä, vuorokausien mittaisia jonoja ei ole ollut aikoihin. Ulkomaisena yrityksenä voi ajoittain joutua myös yksityiskohtaisempiin ja aikaa vieviin rajalla tapahtuviin, tullaukseen liittyviin tarkastuksiin verrattuna venäläisiin yrityksiin.

Eräs suomalainen tavarankuljetusyritys kertoo ongelman olevan enemmänkin Venäjän liikenteeseen liittyvät ongelmat kuin rajamuodollisuudet. Ongelmana on useimmiten ollut uusien määräysten yllätyksellinen voimaantulo. Ongelman voi ratkaista seuraamalla customs.ru-sivustoa, josta löytyy tieto kaikista uusista määräyksistä. Tähän ei yrityksen mukaan ole aina aikaa. Toinen ongelma onkin, miten määräyksiä rajalla sovelletaan tai ymmärretään. Pahimmissa tapauksissa yritys on joutunut palaamaan Suomeen, jolloin kyseessä voi olla jopa kuorman tuontitullaus takaisin Suomeen. Tärkeää on neuvotella asioista venäjän kielellä suoraan viranomaisten kanssa. Joskus pelkästään se auttaa, ja joskus on taas turvaututtava pieneen lahjaan.

Ratkaisuna eräs haastatelluista ehdottaa tavaroiden toimittamista sellaisella toimitusehdolla, joka ei sisällä tavarankuljetuksen tullausvelvoitetta myyjälle, vaan venäläinen ostaja/jakelijayritys hoitaa maahantuontiin liittyvät asiat. Näin tavaroiden rajanylitys voidaan suorittaa yksinkertaisemmin ja nopeammin. Tullibrokerin painottaa ennakoimista, tavarat tulee punnita Suomen puolella, tullikoodit ja –nimikkeet tulee tarkastaa, sekä viejän tulee ottaa selvää, mitä vaatimuksia rajatullilla on. Tärkeintä on kuitenkin ennakointi. Ennen kuljetusta tulee ottaa selvää asioista ja käyttää asiantuntijoita. Toinen tärkeä asia on räätälöinti – jos kuljetukset eivät ole hallinnassa, turvaututaan tässäkin tapauksessa asiantuntijoihin.

2. Ongelmat Suomen ja Venäjän tullilaitosten yhteistyössä

Erään vastaajan mukaan peruslähtökohtana on ollut se, että Suomen tullilaitos toimii kansainvälisten säädösten ja sopimusten mukaisesti. Suomen tulliviranomaisten toimintaan liittyy lainmukaisuus ja avoimuus.

Suomen ja Venäjän tulliyhteistyö on ollut hyvin tiivistä. Korruptio Venäjän tullin sisällä on viime vuosina vähentynyt, ja sen ansiosta tullien yhteistyö voi kehittyä entisestään. Erään viejäyrityksen mukaan mitään ongelmia tämä yhteistyö ei ole aiheuttanut.

Venäjän tullilaitokseen ja sen toimintaan vaikuttaa sen toimintaympäristö ja toimintatavat. Tähän kuuluu virkavaltaisuus ja korkea korruptiotaso, kun taas Suomessa toimitaan vähemmän virkavaltaisessa ja alhaisen korruption olosuhteissa. Usein täysin toisenlaisissa olosuhteissa toimiminen ja siitä syntyvät käytännöt ovat vaikeasti yhteen sovitettavissa, ja yhteistyö täysin erilaisten kulttuurien välillä on kitkaista. Tullilainsäädäntöön liittyvät erilaisuudet hankaloittavat yhteisten toimintatapojen löytämistä.

Eräs vastaajista pitää hyvänä esimerkkinä sähköisen tullausmenettelyn kauan kestäneitä sopimusneuvotteluja, sen monivaiheisuutta ja suoranaista hidastelua. Toisena esimerkkinä kaksoislaskutukseen liittyvien asioiden ratkaiseminen ei ole ollut yksiselitteistä. Venäjän valtion etuna on toki kitkeä kyseinen toiminta, koska se menettää huomattavia tullaustuloja kaksoislaskutuksen vuoksi.

Nyt kun Venäjästä on tullut WTO:n jäsen, tullit laskevat, sekä toivon mukaan myös tullaukseen liittyvät erilaiset menettelyt ja toimenpiteet muuttuvat vähitellen läpinäkyvimmiksi sekä kansainvälisiä käytäntöjä noudattaviksi ja ennakoitaviksi. Näin myös tullilaitosten yhteistyölle avautuisivat uudenlaiset mahdollisuudet.

Tullien välistä yhteistyötä edistävät toisen maan tulliedustajat tullipaikoissa.

3. Tapaukset, kun Venäjän lain mukaisia vaadittuja asiakirjoja ei ole tarvintakaan esittää rajalla.

Kukaan vastaajista ei ole törmännyt tähän ilmiöön koskaan.

4. Yritysten ongelmat tarvittavien asiakirjojen sekä sertifiointikirjojen osalta.

Pääongelmina ovat asiakirjojen vaatimukset ja sisältö. Asiakirjojen sisällön pitää vastata määräyksiä. Suurimpia puutteita on ollut nimityksissä, määrissä ja painoissa. Jos ongelma on ilmennyt vasta rajalla, asiakirjat tarvitsee hoitaa nopeasti rajalla, mikä taas tuo lisäkustannuksia yrityksille.

Tärkeimpänä ratkaisuna ongelmalle vastaajat pitävät ennakoimista. Tilaukset kannattaa valmistaa etukäteen. Esimerkiksi jos yrityksellä on venäläinen vastaanottaja, valmistelun voi tehdä helposti etukäteen. Yrityksen kannattaa myös käyttää agenteja, jotka toimivat Suomen ja Venäjän välisellä rajalla. Heiltä saa apua muun muassa asiakirjojen valmisteluihin.

5. Voiko tuoteryhmiä sertifioida yksittäisten tuotteiden asemasta?

Samaan sertifiointiryhmiin voidaan laittaa sama valmistaja, joka vastaa samoja standardeja. Tullinimikkeiden neljä ensimmäistä sanaa tulee olla samat.

6. Yritysten ongelmat sähköisen tullauksen käyttöönotossa.

Suomalaiset vastaajat kertoivat teknisten ongelmien haitanneen käyttöönottoa, muun muassa sähköinen järjestelmä ja asiakkaiden liittäminen tähän on ollut vaikeaa. Ongelmaksi mainittiin myös sen monivaiheisuus

ja suoranainen hidastelu. Järjestelmä laajenee koko ajan, ja sen uskotaan tulevan pakolliseksi vuonna 2014.

Venäläiset vastaajat taas eivät nähneet minkäänlaisia ongelmia sähköisen tullauksen käyttöönotossa. Deklarantit ovat aina hoitaneet tämän tullauksen, eikä tulliin tarvitse mennä itse. Sähköisessä tullauksessa ei ole ongelmia jos järjestelmän vain ostaa. Eräs vastaajista kyllä myönsi, että teknisiä ongelmia saattaa tulla joskus, kun tulliserverit menevät rikki. Tämä ei kuitenkaan ole iso ongelma.

7. WTO:n vaikutus suomalaisyritysten tuontiin Venäjälle.

Reilun kymmenen vuoden ja pitkien neuvottelujen jälkeen WTO ja Venäjä ovat päässeet yhteisymmärrykseen liittymisen ehdoista. Sopimuksen odotetaan tuovan etuja molemmille osapuolille. Läntisille yrityksille päähuomio on siinä, että Venäjän käytännöt ja toimintatavat alkaisivat vähitellen vastata kansainvälisiä käytäntöjä. Toinen tärkeä anti on tullimuurin aleneminen, jolla tarkoitetaan tullitariffeja ja tuontitullimaksuja. Eräs vastaajista uskoi yrityksensä viennin kasvavan määrällisesti, kun ulkomaisille tuotteille asetettavat tullit alenevat vähitellen. Tällä tavoin kilpailutilanne paikallisten valmistajien kanssa vähenee.

Vastaajat pitävät kuitenkin oleellisimpana Venäjän tullin toimintatapojen ja käytäntöjen muuttumista, ja että niihin tulisi ennakoitavuutta. Tämä tarkoittaisi erilaisten, epävirallisten tullauskäytäntöjen luopumista ja sitä että esimerkiksi kaikissa tullauspaikoissa pätisivät samat käytännöt ja säännöt. Ehkä myös vähitellen muu, yleiseen tullaukseen ja tavaroiden ja palvelusten maahantuontiin liittyvä byrokratia vähenisi.

Yksi vastaajista pohtii, että lyhyellä aikavälillä tähän tuskin on vaikutusta. Toimintatapojen muuttumiseen ei myöskään uskota. Kilpailu tulee lisääntymään, kun tullikäytännöt helpottuvat. Venäläisen asiantuntijan mukaan kuitenkin pienille yrityksille ei olisi vaikutusta Venäjän WTO-jäsenyydestä.

8. Yritysten kohtaamat epäviralliset tullauskäytännöt tavaroita maahan-tuotaessa

Venäjällä on virallinen, koko maata kattava tullausta koskeva lainsäädän-tö, tullinimikeittäin määritellyt tullitariffit. Tähän kuuluvat myös tullausme-nettelyjä koskevat toiminta- ja menettelytavat. Säädösten pitäisi koskea kaikkia tullauspisteitä/paikkoja eli sääntöjen ja menettelyjen pitäisivät olla samankaltaiset. Näin on toistaiseksi vain teoreettisella tasolla. Tulli sovel-taa usein tullilainsäädäntöä vaihtelevasti, joskus jopa mielivaltaisesti.

Eräs vastaaja kertoo, että teoriassa on olemassa luonnollisesti vain viral-linen tullauskäytäntö, mutta käytännössä puhutaan kolmesta erilaisesta vaihtoehdosta eli valkoisesta, harmaasta ja mustasta tullausvaihtoehdos-ta.

Ensimmäisessä vaihtoehdossa kaikki suoritetaan täsmällisesti määräys-ten mukaan ja tullimaksut maksetaan sellaisina kuin on määriteltykin.

Toisessa vaihtoehdossa on mahdollista päästä tiettyjen toimenpiteiden avulla alempiin tullimaksuihin. Näitä kahta ensimmäistä kutsutaan viralli-siksi menettelyiksi eli ne ovat laillisia. Jotkin yrityksen käyttävät sitten ns. mustaa menetelmää, joka ohittaa lainsäädännön määräykset.

Ulkomaalaisten yritysten harras toive olisikin, että Venäjän tullin arkielä-män käytännöt vähitellen muuttuisivat stabiileiksi, ennakoitaviksi ja kaikki viralliset määräykset ja lait huomioiviksi.

Vaikka vastaajilla oli paljon kerrottavaa epävirallisista tullauskäytännöis-tä, eivät yritykset omakohtaisesti olleet törmänneet tähän toiminnassaan. Eräskin suomalaisyritys kertoo, ettei ole kohdannut epävirallisia tullaus-käytäntöjä Venäjän tuontitullauksessa. Vielä 1990-luvun lopulla toiminta oli aika villiä, mutta se on siistiytynyt koko ajan. Yritys uskoo, että mikäli harmaita alueita yhä on, niin ne ovat tullibrokereiden (huolitsijoiden) sekä tullin välisiä – eivätkä ne näy esimerkiksi kuljetusliikkeelle.

9. Korruptio maahantuonnin yhteydessä.

Asiantuntijan mukaan jokainen törmää korruptioon maahantuonnin yhteydessä, ja jokainen yritys tekee omat päätöksensä. Yleensä viranomaisille annetaan rahaa tai tavaroita. Yhden vastaajan mukaan taas kuljetusliikkeet eivät törmää tähän, koska he toimittavat vain kuorman pyydettyinä päivinä tulliin.

Venäjälle tapahtuvan tavaroiden maahantuontiin liittyvä korruptio liittyy yleensä tulliin ja muihin viranomaistahoihin. Useat yritykset pyrkivät parantamaan hintakilpailuasemaansa ja yksi keino on, saada tuotua tavara alemmin kustannuksin maahan.

Suomalaiset päämiesyritykset eivät välttämättä ole yksityiskohtaisesti selvillä korruptiotoimien yksityiskohdista, eivätkä haluakaan olla. Näin voi olla, kun toimitusehto rajaa myyjän velvoitteita esimerkiksi siihen, että myyjä vastaa ja maksaa tavaroiden kuljetuksen ja vakuuttamisen tiettyyn asti, mutta ei ole vastuullinen tullauksesta, tullien maksusta eikä alv:n maksusta. Niistä velvoitteista vastaa sitten tavarantoimittajan ostaja, esimerkiksi suomalaisyrityksen jakelijayritys, jos se myy omissa nimissään tavarantoimittajalle omille asiakkailleen.

Pääsääntöisesti suomalaiset yritykset pyrkivät välttämään kontakteja Venäjän tulliin, mutta niin pyrkivät myös monet venäläiset yritykset.

10. Kaksoislaskuttaminen

Yritykset kertoivat, etteivät ole enää törmänneet kaksoislaskutukseen. Vielä noin 10 vuotta sitten kaksoislaskutus oli niille arkipäivää, ja moni on menettänyt asiakkaita ja toimituksia, koska heidän vaatimuksiinsa ei suostuttu.

Suomalaisasiantuntijan mukaan tämä on edelleenkin todellisuutta, väärät tiedot ilmentävät tämän. Esimerkiksi tavaroiden hinta, määrä tai nimi ei vastaa tiettyä tuote-erää. Se ilmenee niin, että tehdään väärä lasku.

Venäläisen asiantuntijan mukaan taas kaksoislaskutus on ollut käytössä noin 7 vuotta sitten, mutta nykyään kaksoislaskuttaminen ei onnistu. Nykyiset tullijärjestelmät on kuulemma harmonisoitu.

11. Tullibrokerin tehtävät tavaroiden maahantuonnin yhteydessä.

Tullibroker vastaa kaikista maahantuontiin liittyvistä asioista. Nämä yritykset ovat Venäjän puolella tullausprosessin suorittajia. Ne saavat tullaukseen liittyvät toimeksiannot muun muassa tavaroiden maahantuojilta, esimerkiksi paikallisilta, suomalaisten yritysten jakelijayrityksiltä tai kuljetusliikkeiltä. Tullibrokeryritys tekee yrityksen toimeksiannosta tuontitullausilmoituksen, tarvittavat asiakirjat, suorittaa tullausmaksut, maksaa alv:n ja tekee kaiken muun valmistelun.

Tullibrokeryrityksillä on läheiset yhteistyösuhteet tulliin. Näiden yritysten käyttäminen on myös kätevä tapa välttää osallistumisen itse tullaukseen liittyviin asioihin, jotka ovat hyvinkin byrokraattisia ja monissa tapauksissa käytännöiltään hyvin vaihtelevia.

Monet vastaajista kertovat, että tullibrokeryritys on vaivaton vaihtoehto. Hyvä broker säästää aikaa ja rahaa, ja jos tavara kulkee brokerin kautta, venäläisen vastaanottajankaan ei tarvitse täyttää mitään papereita tullia varten. Tullibroker vastaa ihan kaikesta. Tullibroker on kannattava niille yrityksille, jotka vievät tavaroita päivittäin rajan yli.

Eräs vastaajayrityksistä kuitenkin ilmoitti, etteivät ole koskaan löytäneet itselleen sopivaa tullibrokeria, koska yksikään ei ole pystynyt kertomaan etukäteen, mitkä ovat tullauskustannukset milloinkin.

12. Miksi venäläisyrityksille on tullut hallitseva asema kuljetuksissa?

Vuosien myötä suomalaisten kuljetusliikkeiden osuus Venäjälle suuntautuvissa kuljetuksissa on alentunut koko ajan. Syitä tähän kehitykseen on useita.

Venäläisyrietykset voivat tarjota palvelujaan edullisemmin, mikä johtuu alemmasta kustannustasosta, muun muassa alemmista henkilöstökustannuksista. Esimerkiksi palkkakustannukset ovat kolme kertaa pienemmät, ja venäläisyrietyksillä on mahdollisuus käyttää koko ajan 50 % suomalaista polttoainetta halvempaa venäläistä polttoainetta. Luonnollisesti myös venäläisyrietysten kokemus toimittaessa venäläisviranomaisten kanssa antaa etulyöntiaseman ulkomaisiin yrityksiin verrattuna.

Oleellisin kysymys on kuitenkin se, että suomalaisyrietykset eivät halua sotkeutua erilaiseen, maahantuontiin liittyvään korruptioon. Tämän vuoksi monet kuljetusliikkeet eivät ole valmiita tarjoamaan kuljetuksia Venäjälle esimerkiksi DDP-toimitusehdolla, koska eivät halua olla mukana tullausprosessissa ja siihen mahdollisesti liittyvässä korruptiossa.

Venäläisillä kuljetusliikkeillä on omat, paikalliset yhteistyökumppanit, esimerkiksi tullibrokeyrietykset, jotka hoitavat maahantuontiin ja tullaukseen liittyvät asiat. Myös monet suomalaiset kuljetusyrietykset ovat luopuneet kokonaan Venäjälle suuntatuista kuljetuksista heikentyneen kilpailuaseman sekä toimintaan liittyvän byrokratian ja korruption vuoksi.

Vastaajat kertovat tällä olleen vaikutusta yritysten vienti/tuontitoimintaan. Eräs asiantuntija kertoo toimitusehdon olevan ratkaiseva, lähtökohtaisesti se kiinnittää eniten huomion.

Yksi vastaajista kertoo, että vielä 1990-luvulla heidän yrityksessä Venäjän liikenteen osuus oli puolet – nyt vain 20 % tai jopa alle.

6.3 Haastattelujen analyysi

Yritykset kohtaavat edelleen paljon ongelmia Venäjän rajan kanssa tavaroita maahantuotaessa, vaikkakin ongelmat ovat selvästi vähentyneet 20 vuoden aikana. Suurimpana ongelmana pidetään yleisesti rajalla odottamista ja tullilomakkeiden täyttöä. Odotusajat ovat lyhentyneet jatkuvasti sähköisen järjestelmän ansiosta. Jos tämä järjestelmä tulee pakolliseksi vuonna 2014, uskon jonotusaikojen pienentyvän entisestään.

Aloittavan yrityksen kannattaa varmasti alussa turvautua huolitsijaan tai tullibrokeriin. Käyttämällä tullibroker-yritystä, vievä yritys ei itse joudu kohtaamaan korruptiota. Jos yritys tahtoo viedä itse, kannattaa tullikäytännöistä ottaa kunnolla selvää ennen viennin aloitusta. Hyvät suhteet tulliviranomaisten kanssa edesauttavat vientiä. Myös venäläisten kuljetusyrityksen käyttäminen tulee useasti kannattavammaksi. Näiden yritysten palvelut ovat halvempia, lisäksi kuljetusyrityksillä on omat, paikalliset yhteistyökumppaninsa.

Tullilaitosten yhteistyön paraneminen voi tuoda helpotusta. WTO-jäsenyyden avulla virkavaltaisuutta ja avoimuutta saataisiin kitkettä pois. Muutaman vuoden odottelu saattaa näyttää, miten tämä onnistuu. Esimerkiksi sähköinen järjestelmä vei paljon aikaa, mutta 7 vuoden odottelun jälkeen se toimii, ja esimerkiksi kaksoislaskuttaminen on saatu loppumaan. Tämä voi päteä myös muihin tulliasioihin. Moni asia vaatii pitkää siirtymisaikaa Venäjän tullin kohdalla. WTO-jäsenyys tulee edesauttamaan tätä varmasti, sillä WTO:n jäsenyys tuo heti helpotuksia suomalaisille viejäyrityksille. Tullitariffit tulevat alenemaan, ja yritysten vienti tulee varmasti kasvamaan tämän ansiosta. Tämänhetkiset 10 prosentin tullitariffit tulevat alenemaan noin 8 prosenttiin. Jäsenyys myös sitoo maan sääntöpohjaiseen kauppajärjestelyyn.

Venäjän rajamuodollisuuksien ongelmiin ei pysty antamaan yhtä oikeaa vastausta tai oikeaa toimintamallia. Tärkeintä on ennakoiminen. Tarvittavista sertifiointiasiakirjoista kannattaa ottaa ajoissa selvää, tavarat tulee punnita Suomen puolella, tullikoodit ja -nimikkeet tulee tarkastaa, lisäksi viejän tulee ottaa selvää, mitä vaatimuksia rajatullilla on. Rääätälöinnissä voi käyttää apuna asiantun-

tijoita. Tullibrokerin käyttäminen on osoittautunut erittäin kannattavaksi hankinnaksi suomalaiselle viejäyritykselle. Se säästää aikaa ja rahaa.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli pohtia haasteita, joita yritykset kohtaavat tavaraviennissä Venäjälle. Suomen ja Venäjän välinen kauppasuhte on ollut aina tiivis, ja vienti Suomesta on kasvanut tasaista vauhtia. Nousu on ollut jopa 30 % vuodessa, lukuun ottamatta vuosien 2008 – 2010 talouskriisiä. Tällä hetkellä vienti on taas ollut nousemaan päin.

Suomen ja Venäjän välinen raja on yksi parhaiten varustettuja, esimerkiksi Suomella on monta eri rajanylityspaikkaa. Suurimmat ongelmat juuri kaupankäynnissä löytyvät juuri Venäjän rajan toiminnasta. Venäjän federaation tullilainsäädäntöä koskevat määräykset muuttuvat niin nopeaan tahtiin, että esimerkiksi vievillä suomalaisyrityksillä on hankaluuksia pysyä määräysten perässä. Viime vuosina säädettyjen lakien on tarkoitus helpottaa kauppaa Venäjän kanssa.

Tullitariffit aiheuttavat suuria ongelmia viejäyrityksille, koska jos yritykset eivät ole ajan tasalla niistä, voi kauppatavara joutua jäämään Venäjän tulliin seisomaan pitkäksi aikaa, mikä aiheuttaa suuria lisäkustannuksia yrityksille. Myös sertifiointi on suuri rasite kaupankäynnissä. Sertifikaatit voivat erota toisistaan hyvin paljon, ja mutkikas järjestelmä aiheuttaa usein suomalaisyrityksille epäselvyyttä ja vaikeuksia. Joillekin tuotteille vaaditaan vain yksi, toisille tuotteille saatetaan vaatia useita eri asiakirjoja. Myös käyttötarkoitus voi aiheuttaa muutoksen, ja siten sertifikaatti voi olla aivan vääränlainen. Nyt noin 50 % tuotteista

vaatii sertifiointia. Tulevaisuudessa jää nähtäväksi, poistuuko pakollisen sertifiointin alaisuudesta lisää tuotteita.

Ennen kaksoislaskutus oli suuri ongelma. Nykyisen sähköisen tullauksen avulla tullipetoksia on huomattavasti vaikeampi tehdä. Tämän pitäisi myös vaikuttaa rahtiliikenteen pitkiin jonotusaikoihin itärajalla. Korruptio tuntuu olevan pysyvä ongelma, johon jokainen ulkomainen yritys tulee törmäämään enemmän tai myöhemmin toimiessaan Venäjällä.

Nämä edellä mainitut ongelmakohdat vaivaavat myös case-yritystä, joka on jo vuosia toiminut Venäjän markkinoilla. Teoreettisen osuuden sekä haastattelujen avulla yritykselle löydettiin kehitysehdotuksia yritykselle tulevaisuuden varalle. Yrityksen tulee aina ensimmäisenä laatia strategia silmälläpitäen kyseistä markkina-aluetta eli pohtia, miten Venäjän markkinoilla toimitaan, lisäksi sen on varmistettava, että sillä on riittävän osaavaa henkilöstöä sekä muita resursseja. Vievän yrityksen tulee myös jatkuvasti seurata esimerkiksi tullimääräyksissä tapahtuvia muutoksia. Jatkuva tiedonvaihto jakelija- tai maahantuojayritysten sekä tullibroker-yrityksen kanssa mahdollisuuksien mukaan on tärkeää, sekä ylipäätään on pyrittävä luomaan suhdeverkostoa markkinoilla. Yritys voi luoda yhteydenpitoa myös muihin viejäyrityksiin saadakseen muiden yritysten kokemuksia.

Suomen vienti Venäjälle on kokenut monia eri muutoksia vuosikymmenten aikana. 1990-luvulta lähtien yritykset ovat kohdanneet yhä vähemmän ongelmia viennin kanssa, eikä loppua muutoksille ja uudistuksille näy. Sähköisen tullauksen avulla rahtiliikennejonot ovat pienentyneet ja kaksoislaskutus on harvinaisempaa. Venäjä on tuore WTO:n jäsen, ja esimerkiksi tullitariffeja on luvattu alentaa. Tällä hetkellä on vaikea tietää, mitä muita etuuksia tämä jäsenyys tuo ja miten vienti tulevaisuudessa helpottuu. Suurena helpotuksena tulisi virkavaltaisuuden aleneminen, jota yritykset pitävät Venäjän tullissa yhtenä suurimpana ongelmana. Vielä on liian aikaista sanoa, kuinka tulevat vuodet muokkaavat Venäjän ja Suomen välistä kaupankäyntiä.

LÄHTEET

Entersol Oy 2012. Laadun työkalut. <http://www.qualitas-forum.fi/Laadunty%C3%B6kalut/SWOTanalyysi/tabid/132/Default.aspx> Luettu 02.11.2012

Ahonen A. 2011 Maailmanmarkkinat 2011. Helsinki: Edita Prima Oy.

Alho, A. 2012. Vienti Suomesta ja tuonti Venäjälle. Suomalais-Venäläinen kauppakamariyhdistys. SVKK ry 2012. 56 - 60.

Alho A, Kairo I, Kekki P. 2010. Tullaus- ja sertifiointiopas 2010. Suomalais-Venäläinen kauppakamariyhdistys – SVKK ry 2010. 5 – 68.

Anttonen, M. 2012. Markkinatalous jyrää Venäjällä. Talouselämä 1/2012. 26 – 29.

Azeem M. 1999. Venäjän kaupan opas 2000. Helsinki: Edita.

Christopher, M. 1998. Logistics and Supply Chain Management: Strategies for Reducing Costs and Improving Service. Financial Times. Person Education, Prentice Hall.

Granholm, L. 2006 Venäjän tullikäytännöt. Venäjän aika 4/2006. 10 - 12.

Hautala, M. 2004. Luentotiivistelmä Itämeri 2005. Runet training. Luettu 30.08.2012.

Jalasoja K. 2003. Luentotiivistelmä Tutkimusmenetelmät. <http://myy.helia.fi/~lagal/mon56d/menetelmat.pdf>. Luettu 02.05.2012

Karrus K. 2003. Logistiikka 3.-4. p. Juva WSOY.

Laurila A-L. 2008. Venäjän-kaupan petoksiin katoaa miljardeja. keskisuomalainen 20.01.2008, 15.

Martikainen, T. Putin 3.0 – Miten käy Suomen bisnesten? <http://www.taloussanommat.fi/kauppa/2012/03/05/putin-30--miten-kay-suomen-bisnesten/201224587/12>

Nykänen P. 2001. Vienti- ja tuontitoiminta Suomen ja Venäjän välisessä kaupassa. Lappeenranta: Etelä-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja. 123-124

Russian-American Business Magazine 2012. http://russianamericanbusiness.org/web_CURRENT/articles/187/1/Customs-clearance-process-for-Russia. Luettu 17.04.2012.

Saaranen-Kauppinen A, & Puusniekka A, 2006. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> Luettu 10.05.2012

Sakki J, 1999. Logistinen B-to-B prosessi: Tilaus-toimitusketjun hallinta. Espoo Jouni Sakki Oy.

Sjöblom L. 2011 Venäjän WTO-jäsenyys. http://www.kalevanrotaryklubi.org/Intranet/Arkisto/2_Esitelmat/Vena%CC%88ja%CC%88n%20WTO%20ja%CC%88senyys%2011-2011.pdf Luettu 13.02.2012

Stubb A & Kivilaakso T, 2012. Venäjä ja WTO. <http://www.youtube.com/playlist?list=PL0C20CC635DE6A8D8>. Katsottu 10.04.12.

Tiri M, 2011 Venäjän-viennin opas. Suomalais-Venäläinen kauppakamariyhdistys – SVKK ry 2011. J-Paino Hiirikoski Oy. 7 - 132.

Tolvanen J. 2009. Suomalaisyriyten osaamistarpeet Venäjän liiketoiminnassa. Lappeenrannan yliopiston julkaisuja. Publication 57. Lappeenranta http://www.lut.fi/fi/nordi/publications/publicationslist/geography/nw_russia/Documents/Julkaisu%2057.pdf Luettu 28.02.2012

Ulkoasianministeriö, uutiset 15.12.2011. <http://forin.finland.fi/Public/default.aspx?contentid=236550&nodeid=15145&culture=fi-FI> Luettu 12.02.2012.

Venäjän ääni. 13.12.2011. <http://finnish.ruvr.ru/2011/12/13/62142365.html>. Luettu 16.04.2012

LIITTEET

1. Kertoisitteko lyhyesti yrityksestänne? Mikä on yrityksenne toimiala ja koko? Yritysten/yhteyshenkilöiden nimiä ei julkaista opinnäytetyössä.

2. Onko yrityksellenne tullut ongelmia Venäjän tullin rajamuodollisuuksien kanssa?

- Mitkä ovat olleet pääongelmat?

- Miksi ongelmia on tullut?

- Mitkä ovat olleet ratkaisuvaihtoehdot?

3. Onko teillä ollut ongelmia on Suomen tullin näkökulmasta Suomen ja Venäjän tullien yhteistyössä? Jos on, niin mitä?

4. Oletteko törmänneet tapaukseen, kun Venäjän lain mukaan vaadittuja asiakirjoja ei ole tarvinnutkaan esittää rajalla?
  - Jos olette, minkälaisissa tilanteissa?

  - Miten tässä tapauksessa olette toimineet ja menetelleet?

5. Onko tarvittavien asiakirjojen ja sertifikaattiasiakirjojen osalta ollut ongelmia?
  - Jos on ollut ongelmia, niin mitkä ovat olleet pääongelmat?

- Mitkä ovat olleet ratkaisuvaihtoehtonne?

6. Millä perusteilla voidaan sertifioida tuoteryhmiä yksittäisten tuotteiden asemasta?

- Missä tapauksissa?

7. Onko teillä ollut sähköisen tullauksen käyttöönotossa? Miten olette asian ratkaisseet?

8. Miten luulette Venäjän tulevan WTO-jäsenyyden vaikuttavan tuontinne Venäjälle?

9. Oletteko kohdanneet niin kutsuttuja epävirallisia tullauskäytäntöjä tavaroita maahantuotaessa?

- Jos olette, niin mitä?

10. Oletteko törmänneet korruptioon maahantuonnin yhteydessä?

- Minkälaisia?

- Miten olette asian ratkaisseet?

11. Oletteko törmänneet kaksoislaskutukseen? Jos kyllä, niin miten olette menetelleet?

12. Mitkä ovat tullibrokeyrityksen tehtävät tavaroiden maahantuonnin yhteydessä?

13. Miksi venäläisille yrityksille on tullut hallitseva asema kuljetuksissa Venäjälle?

- Onko tällä ollut vaikutuksia yrityksenne vienti/tuontitoimintaan?

Asiantuntijat

1. Tiedättekö, onko suomalaisyrityksille tullut ongelmia Venäjän rajamuodollisuuksien kanssa?
  - Mitkä ovat ongelmien pääkohdat?
  - Mitkä ovat olleet ratkaisuvaihtoehdot?
2. Mitä ongelmia on ollut Suomen tullin näkökulmasta Suomen ja Venäjän tullien yhteistyössä?
3. Tiedättekö tapauksia, kun Venäjän lain mukaan vaadittuja asiakirjoja ei ole tarvinnutkaan esittää rajalla?
  - Jos on, niin minkälaisissa tilanteissa?

- Miten yritykset ovat näissä tapauksissa toimineet?

4. Onko yrityksillä ollut tarvittavien asiakirjojen ja sertifikaattiasiakirjojen osalta ollut ongelmia?

- Mitkä ovat olleet pääongelmat?

- Mitkä ovat olleet yritysten ratkaisuvaihtoehdot?

5. Millä perusteilla voidaan sertifioida tuoteryhmiä yksittäisten tuotteiden asemasta?

- Missä tapauksissa?

6. Mitä ongelmia tiedätte yrityksillä olleen sähköisen tullauksen käyttöönotossa?

7. Miten luulette Venäjän tulevan WTO-jäsenyyden vaikuttavan yritysten tuontiin Venäjälle?

8. Ovatko yritykset kohdanneet niin kutsuttuja epävirallisia tullauskäytäntöjä tavaroita maahantuotaessa?

- mitä epävirallisia tullauskäytäntöjä?

9. Ovatko yritykset törmänneet korruptioon maahantuonnin yhteydessä?

- Minkälaisiin?

- Miten yritykset ovat asian ratkaisseet?

10. Oletteko kuulleet yritysten törmänneen kaksoislaskutukseen? Miten he ovat menetelleet tässä tilanteessa?

11. Mitkä ovat tullibrokeyrityksen tehtävät tavaroiden maahantuonnin yhteydessä?

12. Miksi venäläisille yrityksille on tullut hallitseva asema kuljetuksissa Venäjälle?

- Tiedättekö, onko tällä ollut vaikutuksia yritysten vienti/tuontitoimintaan?